

ΤΟΤ ΣΟΦΙΣΤΑΤΟΤ

ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΤ ΜΑΞΙΜΟΥ

ΤΟΤ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΤ,

1010. h 19
2

Περί τῆς

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

DOCTISSIMI

Hieromonachi Maximi Peloponnesensis

DISSERTATIO,

DE

SACRAMENTO

EUCHARISTIAE.

LATINITATE DONATA

Interprete J. THOMASIO PHILIPS.

LONDINI:

Excusum Anno MDCCXV.

PLURIMUM
REVERENDIS, in Deo,
PATRIBUS,
ARCHIEPISCOPIIS

ATQUE
EPISCOPIIS
Ecclesiæ Anglicanæ,

HANC
Qualemq; Obsequii & Ob-
servantiæ tesseram submissè,
officiosè & peramanter dat,
dicat, dedicat

INTERPRES.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ Ἀζύμων,
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Εχομην καὶ πάλιν ἡμῶν ἀζύμων διαφορὰν πολλὰ μετὰ λα-
τίνους. Διότι αὐτοὶ καμνὺν τὴν ἀχον ἱερουργίαν, ὅχι μὲν
ἀνεβατὸν ψωμί, ἀλλὰ μὲν λειλόν. Καὶ ἐπάνω εἰς ἐν-
τὴν τὴν διαφορὰν ἔτε κεῖνοι ἔτε ἐμεῖς ἔχομεν καθάρσια
λόγια τῆς γεφύης, ὅπως νὰ λέγουν, ἢ μὲν λειλόν, ἢ μὲν ἀνεβατὸν
νὰ καμνὺν τὴν λειτεργίαν. Πλὴν ἐμεῖς βοηθήμεσαν ἀπὸ δύο
πράγματα. Ἀπὸ τῆς καμνὸν ὅπως ἐπαρᾶσθαι τὸ μυστήριον τῆς λει-
τεργίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαρᾶσθαι τῆς ἐκκλησίας ἀπαρχῆς. Ὁ Καίρις
ὑμᾶς βοηθᾷ, διότι ἔστιν ἑκαμνὸς ὁ Χεῖς τῆς δειπνῶν ἐκείνων τὸν
μυστικόν, δὲν ἦτορ ὁ καμνὸς ἡμῶν Ἀζύμων. Ὁ Κύριος ἔκαμε τὸ
δειπνῶν αὐτὸν, εἰς τὸ ὅποιον ἐπαρᾶσθαι τὸν τύπον καὶ τὸ μυστήριον
τῆς ἱερουργίας τὴν πέμπτην, καὶ τὸ πάρα τὸ νομικόν, εἰς τὸ ὅποιον
ἔτρωγαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ ἀζύμα, ἔζηε τὸ καθάρσιον. Καὶ πάλιν
τὸ νομικὸν πάρα, δὲν ἦτορ νόμιμον νὰ φάγῃ πνᾶς ἀζύμα, ὁ
Χεῖς νὰ ἤθελε φάγῃ τὴν πέμπτην ἀζύμα, μόνον δὲ αὐτὸ
ἤθελεν εἶναι οἱ φρονεῖν Ἰουδαῖοι αἰτίαν νὰ καμνὺν μετὰ τὴν τα-
ραχὴν, ὡς ἂν ἡμῶν φιλοτιμῶμεθα, καὶ ἤθελεν τὴν συνεισφέρειν καὶ
αὐτὸ, ὡς ἂν τὰ ἄλλα, οἱ ἱερεῖς καὶ φιλαληθεῖς εὐαγγελισαί. Εἰς
τόσον ὅπως συνάγεται καὶ ἀποδείκνυται ὅτι δὲν ἔκαμε τὸν δειπνῶν
ἐκείνον τὸν μυστικόν ὁ Χεῖς μὲν ἀζύμα, νὰ εὐχῇ καὶ ἀπὸ τῆς νόμου,
τὸν ὅποιον δὲν ἠλθεν νὰ τὴν χαλᾶσθαι ἀλλὰ νὰ τὴν τελειώσῃ, καὶ
δῶσθαι αἰτίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τὰ ταρώμενα. Καὶ ἂν εἶχε φάγῃ
τὴν πέμπτην ὁ Χεῖς εἰς τὸν δειπνῶν ἐκείνον ἀζύμα, δὲν ἦτορ
λαὸν τὴν συνεισφέρειν οἱ φιλαίποιοι Ἰουδαῖοι, μόνον εἰς ταῖς ἄλλαις κατὰ
χρείας καὶ συνκοινοῦσαις ὅπως ἔκαμαν καὶ τὸν κύριον, τὸ ἔβαναι καὶ αὐ-
τὸ. Ἀλλὰ ἔπειθ' ἔτι δὲ φαίνεται, πολλοὶ δὲν εἶναι τὸ ἑκαμνὸς ὁ Χεῖς
ἠγάρε κατὰ τὸν κύριον ὡς ἂν σοφία ὅπως εἶναι, καὶ ὡς ἂν ὅπως εἶναι
εἰς αὐτὸν οἱ διδασκαλοὶ, τῆς σοφίας ἀποκρυφοί, τὸ κατὰ πρᾶγμα
τὸ καμνὸν, καὶ δὲν εὐχόμεν ἐκείνους ὅπως νομοθετᾷ εἰς κατὰ
πρᾶγμα τὸν καμνὸν, ἀπὸ τὸν καμνὸν. Καὶ ἔπειθ' ἔτι ἀζύμα ἔτρω-
γον τὴν πέμπτην, μὲν ἀζύμον ἀρτὸν ἔκαμε καὶ τὸν δειπνῶν τὸν
μυστικόν ὁ Κύριος. Ἀλλὰ καὶ ὅν εἶχε φάγῃ ὁ Κύριος τὴν πέμπτην
τὰ ἀζύμα τὸ νομικὸν πάρα καὶ ἄλλο, ἔκαμε κατὰ τὸν φά-
γῃ τὸν τρεῖς καὶ τὴν τύπον ὅπως λέγει ὁ νόμος τὸ κατὰ τὴν
οἱ Ἰουδαῖοι. Ἐπὶ αὐτὸν λέγει ὁ κατὰ τὴν εἰς τὸ βιβλίον τὸ Εξῆς, καὶ
εἰς ἕνα πρᾶγμα εἰς ταῖς δέκα τὰ πρᾶγμα μίλων, ἦγεν τὸν μὲν
δὲν αὐτὸν λέγει ἡ δέκα γεφύη πρᾶτον μίλων, καὶ τὸ ἐφύλα-
ζοντων, ἕως εἰς ταῖς δεκατέσσαρες τὰ αὐτὸ μίλων καὶ τὸ ἔσφα-
τὸν κατὰ καὶ ἔτι ὅτι καὶ κατὰ εἰς ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ πρᾶγμα ἐκ

A Z Y M I S.

DE usu azymorum (in Eucharistia) ingens est nobis cum Latinis disceptatio, quippe illi Sanctissimum hoc celebrant Mysterium non cum fermentato pane, sed cum hostiis vel azymis. Equidem ex Scripturâ Sacrâ verbis expressis super hac controversiâ, an fermentatus panis vel azymus in hac celebratione adhibendus, planè non patet. Nihilominus tamen nostræ opinioni mirè favent res duræ, tempus scilicet institutionis hujus Sacramenti, & constantissima Ecclesiæ primitivæ traditio. *Tempus* nos adjuvat, quoniam cum Christus hoc mysterium celebraret, tempus azymorum nondum aderat: Christus enim celebravit suam cœnam eodem tempore quo ejusdem & typum suis quoque tradidit, die quinto scilicet (die Jo-vis) Judæi verò comedebant azymos die Sabbato. Et ante pascale legale non fas erat vesci azymis. Christus si comédisset azymis festo quinto, vel propter hoc unicum invidiosi Judæi magnam fecissent Strepitum pro more suo tumultuoso, quod & aliis occasionibus fecisse testantur veridici Evangelistæ: inde concluditur atq; demonstratur Christum cœnam suam mysticam cum azymis non celebrasse, ut ne transgrederetur legem ad cuius impletionem, non verò solutionem in mundum venit, nec non, ut ne ansam Judæis calumniandi præberet. Quod si extra tempus pascatis comedisset azymos in suâ cœnâ, litigiosa hebræorum gens illi neutiquam pepercissent, non magis quam aliis occasionibus, & absque dubio inter falsas alias bene multas potuissent ponere & hanc criminationem. Sed cum talis accusatio nunquam extet, sequitur & Christum id nunquam fecisse. Christus qui ipsa erat sapientia, & in quo sapientiæ thesauri erant absconditi, quam optimè novit tempore proprio exequi rem unamquamque, neq; unquam tempora confundere conspicitur. Et quoniam die quinto Septimanæ panis fermentatus erat in communi usu, sequitur quod & ipse Christus Dominus eundem panem comederet in suâ cœnâ. Insuper si Dominus noster Jesus Christus festo quinto comedisset azymum pascatis legalis, sine dubio opus erat ut id fecisset secundum institutionem Legis Mosaicæ, dissertis verbis luculenter præscriptam. Accipiat inquit Dominus in libro Exodi quisq; unum agnum decimo die primi Mensis, quem vivum ad decimum quartum ejusdem conservet, Martii nimirum, quia expressè textus memorat primum Mensem, & ut agnus ad decimum quartum Mensis vivus conservaretur, & ut

vesperi mactaretur. Et hoc modo quisque accepit ex sanguine
 agni & eo asperfit postes atque limen portæ domus suæ, come-
 debat omnem hujus agni carnem non coctam, sed ad ignem assa-
 tam cum herbis amaris: habebant quoque præceptum ut nihil
 prorsus comederent in aquâ coctum, sed omnia edulia assata de-
 bebant esse cum capite & suis visceribus, & ut nihil ad inse-
 quentem diem relinquerent, atq; ut os nullum frangerent; Vel
 si quod restâisset igne comburendum erat, habebant quoq; in man-
 datis ut cincti, calceati in manibustenen-tes baculum festinanter
 hoc pasca comederent, hæ conditiones & modi in cœnâ quam
 Christus Dominus celebravit, nullo modo observabantur, pasca
 legale quippe Judæi comedebant stantes, Christus verò cum suis
 discipulis sedentes cœnati sunt, insuper in celebratione pascatis
 nulla juscutorum genera aderant, hæc vero relatum legimus Ju-
 dam traditorem buccam scutellæ intinctam accepisse, hæc quoq;
 memorantur pocula, in pascale verò nequaquam. Uno verbo, in
 cœnâ Christi omnia aliter fiebant quam in pascale, & consequen-
 ter fas est inferamus, & hanc fuisse differentiam, in pascale ad-
 hibitam pro more azymum, in cœnâ verò panem, quemadmodum
 Evangelistæ summo consensu memorant, & profectò, necessum
 erat ut omnibus modis cœna Christi à pascale distingueretur,
 cum unum typus esset vel umbra, alterum ipsa veritas, & res
 significata; typus verò & res significata semper habentur res di-
 versæ atq; separatissimæ, typus verò si rei representatæ sit similis
 in omnibus, tum & rem unam ac eandem faciunt, & consequen-
 ter cœnâ Christi non est ipsa veritas per pasca repræsentata, nec
 verum est, gratiam & veritatem venisse per Jesum Christum,
 tum frustra planè gloriamur, transivisse umbras & advenisse ve-
 ritatem. Symbola typi itaque, à symbolis rei representatæ necesse
 sint diversissima, quia neq; convenit neque sanè est possibile, ut
 sint similia, typus enim erat agnus, res adumbrata verò erat
 Christus sive Veritas; in pascale animal sine ratione, hæc verò
 in cœnâ ipsa ratio. Et si volueris singulos typos perpendere di-
 ligenter, facilè perspicies eorum symbola ab elementis rei repræ-
 sentatæ esse semper diversissima, & hoc pacto concludamus
 quemadmodum in Legali pascale azymus erat necessarius, ita
 in cœnâ Domini panis solidus & fermentatus, si quis autem mi-
 hi forte objecerit dicendo, sive accipias fermentatum vel non
 fermentatum semper habes panem, cum materia vel massa sit una
 & eadem, respondeo tibi replicando, & carnem agni & carnem
 humanam Domini respectu materiæ animatæ (sit venia verbis)
 esse quoq; eandem, quoniam quatenus tales eandem habent ambæ
 carnes definitionem, sed in eo magnopere à se invicem di-
 stinguuntur, quòd una est animalis irrationalis, altera verò
 caro est personæ rationalis & divinæ, ergo inter se habent si-
 militudi-

Διαφορὰν ἔδ' εἰς μίαν καὶ αὐτοὶ διότι ἓνα ὅσον δέχονται καὶ οἱ δύο
 ἴσον μόνον, ἐπ' ἐκεῖνον λέγεται ἄζυμος, καὶ ἑτέρος ἐνζυμος.
 Καὶ τέτοιαι λογὴς καὶ διαφέρειν, καὶ ὁμοιάζεν καὶ τὸ ἐνζυμον καὶ
 ἄζυμον, καθὼς ἐκείνα καὶ τὸ λογικὸν καὶ ἀλογον. Ὅμως καὶ τὸ
 πᾶσι ἔστιν ἡμεῖς νὰ διαφέρειν, ὅ, τι καὶ ἴπποτε, ὀλίγον ἢ πολὺ, ἀπ'
 ἐκεῖνο, τὰ ὅποια ἔστιν τύπος. Ἡ δὲ ἐν διαφέρειν ὅ, τι, καὶ ἴπποτε,
 ἔτε ἐκεῖνο ἔστιν τύπος, ἔτε ἑτέρο αλήθεια. Τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ
 τὰ ἄζυμα ἐκείνα τὰ νομικὰ πάρα, ἥτοι τύποι ἢ μελλόντων, ὡς
 εἰ καὶ τὰ ἄλλα ὅλα, καὶ πᾶσαν ἀνάγκην ἔκαμνε χρεῖα νὰ διαφέ-
 ρεν ὅ, τι καὶ ἴπποτε διὰ νὰ μὴν ἔστιν τύπος καὶ ἀλήθεια ταυτὸν.
 Καὶ ἡ διαφορὰ ἔστιν, τὸ ἐνζυμον καὶ τὸ ἄζυμον, καὶ ἐπειδὴ ὅταν
 ἔλθῃ ἡ ἀλήθεια παίει τὰ οικίωδη καὶ τυπικὰ, ἔπαυσε καὶ τὸ ἄζυ-
 μα, μετὰ τὸ νὰ ὁδηγηθῇ ἀντὶ ἐκείνων τὰ ἐνζυμα. Διότι ἡ ὅλα
 τὰ τυπικὰ καὶ οικίωδη ἔπαυσαν ἡ ὅλα σέκον. Καὶ διατῆτο καὶ ἡμεῖς,
 ἡ ὅλα δέλοισιν νὰ τὰ χέμνωμεν, ἡ ὅλα νὰ τὰ πῶσαιμεν. Καὶ
 ὅτι πῶς νὰ ἔπαυσαν ὅλα, δὲν ἔστιν καμία ἀμφισβόλια. Ὅτι πῶς
 πάλιν δὲν πρέπει νὰ τὰ χέμνωμεν, καὶ τῆτο φανερὸν ἔστιν. Ἐπει-
 δὴ λοιπὸν καὶ τὰ ἄζυμα τύπος καὶ οικία ἦν, ἔπαυσαν καὶ αὐτὰ
 μετὰ τὰ ἄλλα ὅλα ὁμοῦ. Καὶ διατῆτο, καὶ ὁ Κυεῖται ἡμεῖς Ἰησοῦς
 Χριστὸς δὲν τὰ παρέδωκεν εἰς τὸν δειπνον τὸν μουσικόν. Διατῆτο
 δὲν λέγουν τὰ εὐαγγελικὰ λόγια καὶ αἰετα, ὅτι λαβὼν ὁ Ἰησοῦς
 τὰ ἄζυμα, ἀλλὰ τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ψωμίον. Καὶ τὸ ἔκαμνε
 αὐτὸ ὁ κυεῖται, καὶ διὰ νὰ ἐνδύσῃ ὑπὸ πλῆθος ἐκκλησίαν τῆς, εἰς τὴν
 ὁποίαν ἔβαλε πλῆθος εἰρήνῃ, τὰ ἐδικάτας σκάνδαλα, ὅπως βάνετε εἰς
 αὐτὴν χέμνοντες αὐτὰ ὅπως ἐδὲν λέγει τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. Ἀλλὰ
 ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία φυλάττει πλῆθος εἰρήνῃ, ἔκαμνε καὶ χέμνει
 πλῆθος Ἰερουσαλὴμ, μετὰ ἐνζυμον καὶ ὅχι ἄζυμον ἄρτον ἕως πᾶρα Χρι-
 στοῦ χρεῖται. Διότι δὲν ἠδελώσεν, ἐδὲ δέλει νὰ χέμνομεν, ὡς εἰ
 πλῆθος δυτικῶν. Ἡ ὁποία δὲν χέμνει ὅσα παρέδωκεν ὁ Χριστὸς καὶ ἡ
 ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ ὅσα τῆς φανῇ αὐτῆς καὶ νῦν καλὰ ἔστιν,
 καὶ νῦν καλὰ, καὶ ἐδελοκωρεῖ εἰς τὸν λόγον ἐκεῖνον ὅπως λέγει,
 καὶ μετὰ τὰς οἰκίας, ἀπ' ἐκεῖνο οἱ πατέρες σε. Μόνον χέμνει τὸν λό-
 γον τῆς πάπα, καὶ λέγει καὶ αὐτῇ, ὡς εἰ οἱ μαθηταὶ τῆς ἀλαζονείας
 ἐκείνης πυθαγόρε, ἈΥΤΟΨΕΥΔΕΣ, Καὶ τῆτο εἰς τὸ ἐλέγχετε ὑ-
 μῖς οἱ λαῖνοι διὰ τὸν Χριστόν, ἔσκε καλὰ. Ἀλλὰ νὰ τὸ λέ-
 γετε διὰ τὸν πάπαν σας, καὶ μάλιστα νὰ ἔστιν ἐναντίον τῆς Χρυσῆς,
 καὶ ἢ λόγωντες, καὶ ἐναντίον ἢ πατερικῶν δογματικῶν καὶ πα-
 ραδόσεων, δὲν σέκει καλὰ. Ἄν εἰπῇτε ὅτι πόσον ἔχει νὰ εἰπῇ
 ἄζυμον, ὅσον ἐνζυμον, ἀλλὰ δὲν ἔστιν ὁ σκοπὸς ὑμῶν νὰ ἰδῶμεν
 τι διαφέρει τὸ ἄζυμον ὑπὸ τὸ ἐνζυμον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἔδωκεν, ἡ δὲ
 τὸ ἔδωκεν ὁ Χριστὸς μετὰ τὸ ἄζυμον, καὶ εἰ καὶ ἡ ἐκκλησία τὸ ἔκα-
 μνε, ἡ δὲ τὸ ἔκαμνε μετὰ ἐνζυμον, ἡ ἄζυμον. Καὶ ὅσον ἦτον
 διωγμάτων, ἐδείχθη ἐν ὀλίγῳ, ὅτι ἔτε ὁ Χριστὸς τὸ παρέδωκε τὸ
 ἄζυμον, ὅτι ἡ ἐκκλησία τὸ ἔκαμνε ποτέτης ἡ ἀνατολική, ἀλλὰ
 μὴν ἡ δυτικὴ τὸ ὅκαμε καὶ τὸ χέμνει παρῶν καὶ μόνον, ἔξω ὑπὸ
 πλῆθος

militudinem & quoque dissimilitudinem; ad eundem modum,
 panis fermentatus & azymus respectu materiæ idem est, eo us-
 que tamen inter se differunt ut unus vocetur azymus, alter vero
 panis simpliciter, vel si malueris panis fermentatus. Et hoc mo-
 do quantum rationalis differt ab irrationali, tantundem planè
 differt panis ab azymo. Necesse enim quòd ante innuimus) ut
 typus aliquantum differat à re typificatâ, alioquin neq; ille foret
 typus, neque hæc res typificata vel veritas. Ergo cum azymî
 pascuales res futuras adumbrarent, quemadmodum & omnes aliæ
 ceremoniæ legales, necessariò sequitur ut aliquantulum inter se
 distinguantur, ne typus & ipsa veritas sit una res atque eadem,
 ergo & azymus à pane fermentato usque distinguendus; adventu
 enim veritatis umbræ disparent, dispereat quoq; azymus & ha-
 beamus ejus loco solidum & verum panem. Aut enim Ceremo-
 niæ omnes sunt abolitæ, vel adhuc valent earum singulæ, si hoc
 asserueris, singulæ observandæ veniunt, si affirmaveris primum
 (affirmaveris absque dubio,) ergo neq; convenit diutius eas ob-
 servare; quòd si denique azymus erat typus cum aliis umbris
 prorsus disparuit, ideoque in suâ cenâ mysticâ illum Christus
 non adhibuit, quamobrem Evangelistæ nuspiam distinctè lo-
 quuntur dominum accepisse azymum, sed panem simpliciter. Et
 hoc fecit Dominus ut aboleret umbras typicas, & ut ab Eccle-
 siâ cui pacem suam legavit, removeret vestra scandala quæ vos
 introducitis, facientes istud quod nuspiam memorat sanctissimum
 Evangelium. Sed Ecclesia orientalis pacis studiosissima, cele-
 bravit & usque per gratiam divinam cum pane fermentato, Sacro
 Sanctum hoc mysterium celebrat, quæ non voluit neque adhuc
 vult, usque quid novi excogitare, quemadmodum facit Ecclesia
 occidentalis. quæ non exercet ea à Christo & ab Ecclesiâ anti-
 quitus tradita, sed ea quæ illi placent, sive bona ea sint sive ma-
 la, & aures surdas utique præbent (Sacra Scripturæ) verbis, ubi
 dicitur, *Cave ne removeas antiquas limites quas patres tui posue-
 runt, unice jussa pontificis, observantes, & reperentes identidem
 quemadmodum olim Pythagoræ insolentes discipuli, αὐτὸς ἔφα,*
hoc est, ipse dixit. Si de Christo ita loqueremini, rectissime qui-
 dem. Sed cum de papâ vestro, & præcipuè cum Christi Sermo-
 nibus & sanctorum patrum dogmatibus & traditionibus sit ad-
 versarius, proferat istalia, malè loquimini. Si dixeritis azymum
 & panem fermentatum unum atq; idem esse, neq; inter se mag-
 nopere differre. Respondeo, non esse in præsentia meum propo-
 situm, multis docere quomodo vel quantum à se invicem distin-
 guantur, sed inquirere an Christus, & Ecclesia ad illius imita-
 tionem, azymum in usu habuerint vel panem fermentatum. Et
 quantum potui brevissimè ostendi, neq; Christum neq; unquam
 Orientalem Ecclesiam, sed tantum Occidentalem introduxisse
 primum,

τῷ διαταγῇ, καὶ ἔξω ἀπὸ τῷ ᾠδῶδον τῆς καθελοικῆς ἐκκλησίας. Διότι δὲν ἐφάνη ποτὲ εἰς τῷ ἐκκλησίαν ποιῶντι ᾠδῶδον. Καὶ ὅ, π καὶ ἂν γίνεῃ) χωεῖς τῷ θείαν διαταγῇ, καὶ τῷ ᾠδῶδον τῆς καθελοικῆς ἐκκλησίας, δὲν ἔῃ) καλόν. Διότι καὶ τὸ καλόν καὶ τὸν θεόλογον, δὲν ἔῃ) καλόν, ἂν δὲν γίνεῃ) καλόν. Ἀλλὰ ὑμῖς οἱ λαῖναι, ὅσα διλετε τὰ ἀλλάσσετε, μετὰ τὸ νὰ δώσῃτε τὴν αὐτὴν αὐτῶν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας σας, ὅτι καὶ ἐκεῖνα ὅπου αὐτοὶ τε ὁ Χριστὸς διετάξατο, καὶ δὲν τὰ φυλάσσετε ἀποστάλματα, ἀλλὰ τὰ καὶ πῶς ἦτε (σφάττεται καὶ ἀπ' ἐκεῖνον, καὶ ἀλλάσσετε, καὶ καυνοτομοῖτε, καὶ δὲν ἐκαμνον καὶ οἱ ὁμοιοί σας αἰρετικοί, καὶ διὰ τὸ νὰ ἀφήσω τὰ ἀλλὰ ὅπου ἀλλάσσετε καὶ καυνοτομοῖτε μετὰ πολλῶν ἀφοβίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α Σ εἰπὼ καὶ ἀκολουθίαν τῷ πρέσβευον, διὰ τὰ εἶδη τῆς ἀγίας μεταλήψεως ἥν ἀρχάντων μυσηίων, τὰ ὅποια ἔῃ), ἀρτοὶ καὶ οἶνον, μετὰ τὰ ὅποια, καὶ εἰς τὰ ὅποια, παρέδωκεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τὸ μυσηῖον αὐτὸ τῆς κοινωνίας, λέγοντας εἰς μὲν τὸν ἄρτον, λάβετε φάγετε, τὸτό μετὰ τὸ (ῶμα. Καὶ εἰς τὸν οἶνον, πίετε ὅξ αὐτῶ πάντες. Τὸτο γὰρ ὅτι τὸ αἷμα μου, τὸ τῆς καυῆς διαθήκης, τὸ πρὸ πολλῶν αἰώνων εἰς ἀφῆσιν ἀνθρώπων. Καὶ ὁ μὲν Κύριος εἰς αὐτὰ τὰ δύο εἶδη ἔδωκε τὸ μυσηῖον, καὶ ἔτρεψε τὰ λέγετε καὶ τὰ πιστεύετε καὶ ἐσθίετε, ἀλλὰ καμνετε καὶ εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ οἰκονομίαν καὶ διαταγῇ ἐδικήνους, ὅπου ἔτε ὁ Χριστὸς τῷ ἐκαμνον, ἔτε ἡ ἐκκλησία μετὰ ταῦτα, ὡς αὐτοὶ ἀποίους τὸ ὁμολογεῖτε. Διότι ὁ μὲν Χριστὸς ἔδωκε τὸ μυσηῖον εἰς τὰ δύο, καὶ εἶπε νὰ τὸ μεταλάβω οἱ ἄνθρωποι ὅλοι μετὰ τὰ δύο εἶδη, καὶ ὅχι μετὰ τὸ ἓνα. Καὶ ἐσθίετε ὁμολογῶτε καὶ δογματίζετε εἰς ταῖς (ῶμα σας. πῶς ὁ ἄρτος, μεταβάλλεται, γίνεται, μόνον εἰς τὸ (ῶμα, καὶ γίνεῃ) (ῶμα Χριστοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ οἶνος μόνον εἰς τὸ αἷμα, καὶ γίνεῃ) αἷμα Χριστοῦ. Καὶ ἔτε ὁ ἄρτος γίνεῃ) σῶμα καὶ αἷμα, ἀλλὰ μόνον σῶμα. Οὐτε ὁ οἶνος αἷμα καὶ (ῶμα, ἀλλὰ μόνον αἷμα. Καὶ ἀπέκει, ὡς ἂν νὰ ἀληθομονεῖτε τὴν δογματίζετε, λέγετε, ὅτι δὲν διαφέρει τύποτε νὰ μεταλάβω, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς λαϊκῆς, καὶ ὅσοι δὲν ἔχον τίποτε σφραγίδος ἐκκλησιαστικῆς, ἔχον ὅφιν μόνον τὸ σῶμα, χωεῖς τὸ αἷμα. Καὶ ὅχι μόνον τὸ λέγετε, ἀλλὰ καὶ τήτοιαι λογῆς τὸ καμνετε πᾶσα ὅλον ἓνα, καὶ μετὰ λαμβάνετε ὅλους τῆς λαϊκῆς, μόνον μετὰ τὸ ἓνα εἶδος, τὸ (ῶμα τῶ, καὶ ὅχι καὶ τὸ αἷμα τῶ. Καὶ ὅχι μόνον τὸσον λέγετε, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖτε φανερά, ὅτι ἂν καλὰ καὶ εἰς ταῖς ἀρχαῖς τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, μετελάμβανον ὅλοι οἱ Χριστιανοί, καὶ ἱεραρχοὶ καὶ λαϊκοί, τὸ μυσηῖον αὐτὸ εἰς τὰ δύο εἶδη, τὸ ἄρτος καὶ τὸ οἶνος καὶ δὲν τὸ παρέδωκε καὶ ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ περὶ τῶντας (λέγετε) ὁ καὶ

primum, novam hanc consuetudinem, tum sine ulla traditione Ecclesiæ Catholicæ, & quicquid sine Ecclesiæ traditione & jussu facimus, non potest esse bonum. Cum & ipsum bonum secundum Theologos si non idem bene fiat, non esse vere bonum. Sed vos latini pro lubitu vestro quicquid vobis arridet, mutatis ut vestræ Ecclesiæ immensam tribuatis potestatem, ut præcepta Christi immutata nullo modo conservetis, sed vos utpote forsitan illo Sapientiores, mutatis, innovatis quemadmodum fecerunt & alii Heretici ut taceam plura alia quæ interpolatis & relarcitis sine ulla verecundia vel timore Dei.

PARS SECUNDA.

Differamus deniq; de speciebus sacræ participationis veneratorum sacramentorum, quæ sunt panis & vinum, cum quibus Dominus tradidit hoc Communionis mysterium, de pane loquens, *accipite, comedite hoc est corpus meum*, & de vino, bibite ex illo omnes *hic enim est sanguis meus novi testamenti pro pluribus fusus in remissionem peccatorum*. Et cum his duabus speciebus distribuit Dominus hoc sacramentum, & vos quoq; hæc dicitis & creditis, In praxi vestra tamen propriam æconomiam & ordinationem exercetis, quod & vos ipsi fatemini. Cum Christus tradiderit hoc sacramentum cum duabus speciebus, & præcepit ut omnes de illis participarent & non cum una tantum; Vos autem confitemini & decernitis in conciliis vestris, panem tantum, mutari & transubstantiari & fieri corpus Christi, similiter vinum tantum, mutari in sanguinem Christi, & panem non fieri corpus & sanguinem, sed tantum corpus, neq; sanguis fieri sanguinem & corpus, sed tantum sanguinem, postea vero hujus dogmatis quasi immemores, dicitis non interesse, ut ex utriq; participant laici, & omnes illi qui characterem sive officium ecclesiasticum non habent, sed sufficere illis corpus Christi tantum sine pretioso ejus sanguine, neq; solum hoc docetis, sed re ipsa ita facitis prorsus, cum laicis unam speciem corpus Christi nimirum sine ejus sanguine traditis; imo non hoc dicitis & facitis, sed palam agnoscitis & confitemini, quod etiam si in initio Ecclesiæ Christianæ, omnes fideles sive sacerdotes sive Laici, secundum verbum Christi ex duabus speciebus pane nimirum & vino participarent, sed tempus dicitis mutatum esse & cum eo mutatam quoq; hanc consuetudinem, sed quis quæso alius præter vos mutavit non dico consuetudinem, sed eam voco ordinationem Domini, pro vestra innovandi libidine, neq; hoc estis contenti sed maledictionis fulgure percutitis illos qui vos imitari renuunt, Christus tamen O boni celebravit cum duabus speciebus!

εἰς τὸ ἀλλάξεν αὐτὸ τὸ ἔθ^ο. Καὶ πῶ^ς αὖ^{τις} ἀλλ^ο τὸ ἀλλάξῃ τὸ
 καλὸν αὐτὸ ἔθ^ο, μάλιστα πῶ^ς διαταγῇ τῆ κυρίας, διότι δὲν τὸ
 λέγω ἐγὼ ἔθ^ο, καθὼς τὸ λέγετε ἐσεῖς, ὡς ἐσεῖς ὅπ^ω ἦτε μα-
 θηταὶ να ἀλλάσσετε ὅσα θέλετε, καὶ να βάνετε, καὶ να οὐράνετε
 ὅσα θέλετε; Καὶ ὅχι μόνον τὸν καμνετε, ἀλλὰ βάνετε καὶ ἀναθε-
 μαποιδόν, ὅποι^ο δὲν τὸ εἴργει καθὼς ἐσεῖς τὸ καμνετε. Ὁ Χει-
 σὸς αἰθρώποι, τὸ ἐφ^ερ^εδωκε μὲ τὰ δύο εἶδη, καὶ ἐσεῖς οὐολογᾶτε,
 πῶς ἔτ^ι τὸ ἐκμεν ἡ ἐκκλησία, καθὼς τὸ ἐπαρ^ελαβε, καὶ ἀκόμ^η ἡ
 ἀνατολικὴ ἐκκλησία μὲ τὸ να μὴν ὑποταλμᾶ, να εὐγ^η ἀπὸ πῶ^ς
 διαταγῇ τῆ Χεισ^ς, καὶ πῶ^ς παρ^εδοσιν ἡ^ς πατέρων^ς, ἔτ^ι τὸ κα-
 μνει ἕως πῶ^ς τῇ τῆ θε^ς χάριτι, διατ^ι ἐσεῖς λαβ^ινοι, καμνετε
 ἀναθεμαποιδόν, εἰς ἕνα πρ^εγμα ἐναντίον τ^ῆ διαταγ^{ῆς} τῆ Χεισ^ς,
 καὶ τῆς ἐφ^ερ^εδω^ς τ^ῆ ἐκκλησίας, εἰς ἐκεῖνος ὅπ^ω δὲν τὸ εἴργυν; Ὁ
 ἀναθεμαποιδός αὐτὸς ὅπ^ω καμνετε, πῶ^ς ἀναστρέφει, ἀπ^αί^ω εἰς ἐσ^ς,
 καὶ εἰς ἐμ^{ας}; Ἄν δὲν πρ^εφη εἰς ἐπ^{ας}, ἀλλὰ εἰς ἐμ^{ας} ὅπ^ω δὲν τὸ
 εἴργυν, τὸ λοιπὸν ἀναθεματ^ι εἰς ἐπ^{ας}, ὅμ^ω μετ^ε ἐμ^{ας}, καὶ αὐ-
 τὸς ὁ Κυρι^ο, ὅπ^ω τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ δύο, καὶ μὲ τὰ δύο εἶδη, τῶ
 ἄρτε καὶ τῶ οἶνε. Δὲν γεγ^ηκατε, ὡ^ς σοφ^ωτατοι, πῶ^ς βλασφημ^α
 δασιμα εἰς τ^ῆ ἀναθεμαποιδόν αὐτὸν; Ἄν ὁ Χεισὸς διδ^η τὸ μυ-
 στήριον εἰς τὰ δύο καὶ μὲ δύο εἶδη, ἐσεῖς ἀποτολμᾶτε καὶ λέγετε,
 ὅπ^ω ὅποι^ο δὲν τὸ εἴργει εἰς τὸ ἕνα, να εἴ^η ἀναθεμαποιδ^ο; Ἄν
 δὲν τὸ ἔδωκεν ἐκεῖ^ο μὲ τὰ δύο αὐτὰ εἶδη, καὶ τὸ καμνωμ^ο
 ἐμ^{ας} μὲ τὰ δύο, καὶς ἄλλο μ^{ας} π^{αν}ει ὁ ἀναθεμαποιδός. Ἀμ^η
 ἂν ἐκεῖ^ο τὸ ἔδωκε μὲ τὰ δύο καὶ ἐσεῖς τὸ καμνετε μὲ ἕνα, π^{αν}ει
 ὁ γλ^ωσσ^ωτατα π^{αν}ει ἐσ^ς ὁ ἀναθεμαποιδός, ὡ^ς ἄλλον π^{αν}ά. Βλέ-
 πετε πῶς τῶ λόγους ἀναθεματ^ιζετε, καὶ ὅχι ἄλλον π^{αν}ά; Καὶ δια-
 να μῶ^ς τὸ παθ^ινατε αὐτὸ, διδ^ητε τὸ μυστήριον ὁλον^{ων} καθὼς ἐπα-
 ρεγ^ηλει^ο ὁ Χεισός, καὶ τὸ ἔδωκε μὲ τὰ δύο εἶδη, τῶ ἄρτε καὶ τῶ
 οἶνε, καὶ μὴν τὸ διδ^ητε μὲ τὸ ἕνα, τῶ ἄρτε μόνον. Διότι καθὼς
 εἴ^η ἀναγκ^ωον τὸ ἕνα εἶδ^ο, ἡ τῶ ἄρτε, ἡ τῶ οἶνε τέτοι^{ας} λογ^ι
 εἴ^η οὐκ τὰ δύο ἀναγκ^ωα. Καὶ ἂν δὲν ἦ^η καὶ τὰ δύο ἀναγκ^ωα,
 δὲν ἦ^ητε να δ^ωτει καὶ τὰ δύο ὁ Χεισός, καὶ ὅποι^ο δὲν εἴ^η ἀξί^ο
 να μετ^ελάβ^η τὸ ἕνα, δὲν εἴ^η ἀξί^ο ὡ^ς διατ^ι τὸ ἄλλο. Διότι ὁ
 σω^ς δ^ωσι^αμιν ἔχει τὸ ἕνα κα^θ ἑαυτὸ, ἀλλ^ω τὸς^{τω} ἔχει καὶ τὸ ἄλ-
 λο κα^θ ἑαυτὸ. Ἡ καμνετε ἐσεῖς λαβ^ινοι, διαφορ^{ον} ἀπὸ τὸ ἕνα ὡ^ς
 εἰς τὸ ἄλλο; Καὶ ἂν δὲν ἐκαμνετε διαφορ^{ον}, δὲν ἐδέλετε ἐμποδ^{ισ}
 ἀπὸ τὸ ἕνα τ^{ας} λαῖκ^{ας}, καὶ τ^{ας} ἀσφ^ερ^ις, να τ^{ας} ἀδ^ητε μόνον τ^ῆ
 ἄρπ^η, ὅπ^ω εἴ^η τὸ σῶμα, καὶ ὅχι καὶ ἀπὸ τ^ῆ οἶνον, ὅπ^ω εἴ^η τὸ αἷμα.
 Σημ^αδι πῶς τὸ αἷμα τὸ ἔχετε μεγαλ^ητο^{ρον}, διατ^ι τὸ διδ^ητ^ι
 μονατ^α ἡ^ς ἱερ^εων. Καὶ μικρ^οτε^{ρον} ἔχετε τὸ σῶμα, διατ^ι τὸ διδ^ητ^ι
 διδ^ητε καὶ ἡ^ς λαῖκ^{ων} καὶ ὅσον διαοίρει ὁ λαῖκ^{ος} ἀπὸ τ^ῆ ἱερ^εα, τὸ
 σον δαφ^ερει καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ αἷμα, καὶ ἐκ^επε^{τε} ὅπ^ω καθὼς οἱ λαῖ-
 κοὶ μεταλαμβ^{αν}εν τὸ σῶμα μόνον, τέτοι^{ας} λογ^ις καὶ ἱερ^ες να με-
 ταλαμβ^{αν}εν τὸ αἷμα μόνον. Ἀμ^η ἂν οἱ λαῖκοὶ μεταλαμβ^{αν}εν τὸ
 σῶμα μόνον, οἱ δ^ὲ ἱερ^ες καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα, ἡ τὸ σῶμα δι^α

ebus ! Ecclesia vobis consentientibus, idem fecit quemadmodum in mandatis recepit ; & hoc tempore per benignitatem divinam adhuc facit ut ne audere videatur violare verba Domini, vel Sanctorum patrum traditionem contempsisse. Quare itaq; in re contra expressa verba Christi & Ecclesiae praxin, illos qui vobis consentire nolunt, anathemate afficitis. Quorsum vos rogo tendunt hæ diræ vel execrationes, & quos quæso sunt perculsuræ, nos, vel vos ipsos ? Vos certe percutient qui adversamini verbis Domini, sed nos nequaquam, quia iussa ejus diligenter veneramur. Ergo dum nos, & Dominum, cum duobus speciebus pane scilicet & vino suam cœnam celebrantem, anathemate excommunicatis, eadem opera vos in hac execratione vosmet ipsos comprehenditis. Non percipitis, Viri Sapientissimi, quam horribiliter blasphematis in hoc anathemate ? Christus adhibuit duas species, & vos temerario ausu quibuscunq; una specie non contentis, dicitis anathema : Si Christus non cum duobus sed cum una specie cœnam celebrasset, nos autem cum duobus, nos anathemate essemus dignissimi, & vice versa cum Christus cum duobus & vos cum una, consequens est, ut vos potius quam ullos alios percutiant excommunicationis fulmina. Ecce jam vosmetipsos hoc anathemate feriatos & præterea neminem, & ut ne diutius feriamini, obedite præceptis Christi qui duas species panem & vinum adhibuit, neq; in futurum sub una specie hoc mysterium celebrate cum pane tantum. Quemadmodum enim una species panis nempe necessaria est, ita quoq; eadem necessitas postulat & alteram, vinum scilicet, si etenim utraq; species non fuisset necessaria, Christus certe non adhibuisset utramq;. Et qui indignus ut ex una specie participet, indignus est & altera, quantas enim vires harum una in se habet, tantas habet & altera. Vos Latini differentiam ponitis inter has duas species, alioquin non ab una laicos omnesque nullo charactere sacerdotali insignitos pelleretis ; distribuendo inter illos panem tantum qui est corpus Christi, non vero vinum quod est ejus sanguis, hinc colligitur vos sanguinem majore pretio habere, cum illum solis sacerdotibus concedatis, corpus vero minoris facitis, ideoq; & laicis conceditur, & quantum præstant sacerdotes hominibus laicis, tantundem & corpori Christi ejus sanguis. Consequens est, quemadmodum laici participant ex corpore tantum, ita certe convenit, ut sacerdotes ex sanguine tantum participant. Quod si laici tantum habeant Christi corpus, sacerdotes vero corpus & sanguinem, aut corpus, aut sanguis, separatim necessario erit insufficiens, & hoc modo una atq; altera species separatim, erit prorsus invalida, nisi conjunctim & simul sumptæ : Ea; de causa sacerdotes utraq; accipiunt simul ad majorem efficaciam. Laici vero unam accipiunt, cum una per

να ἔῃ ἀτελής, ἢ τὸ αἷμα. Καὶ τέτοιας λογῆς ἀπλή ἔῃ καὶ τὰ δύο,
 χεῖς να ἔῃ ὠνωμένα ὁμῶς καὶ τὰ δύο, καὶ διατῆτο τὰ μεταλαμβάνον
 οἱ ἱερεῖς καὶ τὰ δύο, διὰ τὸ πλεον τέλειον. Οἱ ὅ λαϊκοὶ τὸ
 ἓνα μόνον, διὰ τὸ να μὴν ἔῃ τὸ ἓνα τέλειον. Καὶ τὸσον πλεον
 ἀτελές ἔῃ τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ αἷμα, ὅπ τὸ σῶμα τὸ μεταλαμβάνον
 λαϊκοὶ, τὸ ὅ αἷμα δὲν τὸ δίδεν ἡμεῖς λαϊκῶν. Καὶ ἂν οἱ λαῖνοι
 δὲν τὸ λέγουν ἔτ' εἰ, ἀλλὰ τὸ ἔργον ὅπ' ἡμεῖς καὶ τὸ δείχνει. Διότι
 ἂν ἔῃ ἴσα καὶ τὰ δύο, διαπὶ σῶμα τὸ δίδεν καὶ ἡμεῖς λαϊκῶν, τὸ ὅ
 αἷμα δὲν τὸ δίδεν; Ἄν εἰπὺν ὅπ τὸ σῶμα ἔῃ πλεον τελειότερον,
 διότι καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ συντάσσον σῶμα, ἔχει καὶ αἷμα, τὸ λοιπὸν
 ἔφωρεπεν αὐτὸ να μεταλαμβάνον οἱ ἱερεῖς, καὶ ὅχι καὶ τὸ αἷμα ὁμῶς
 μετὰ τὸ σῶμα. Εἰ ὅ καὶ μεταλαμβάνον οἱ ἱερεῖς ὁμῶς καὶ τὰ δύο, ὡς
 ἂν ὅπ' ἡμεῖς γερικῶν ὅπ τὸ ἓνα χεῖς τὸ ἄλλο ἔῃ ἀτελές, οἱ λαϊκοὶ
 τὸ λοιπὸν δὲν μεταλαμβάνον τέλειον σῶμα καὶ αἷμα, ἀλλὰ μόνον
 χεῖς αἷμα, καὶ ἂν δὲν ἔχη αἷμα ἔπε' να ἔῃ καὶ νεκρὸν. Δείχνει
 καὶ τῆτο πῶς ἔῃ ἔτ' εἰ, ὅπ αὐτὸ ὅπ' ἡμεῖς καὶ τὸ λαῖνοι. Διότι χε-
 ρεῖς αἷμα οἱ ἱερεῖς δὲν μεταλαμβάνον ποτέ. Σημάδι πῶς τὰ δύο
 ὁμῶς καὶ τὸν ὅλον τὸ μυστικὸν πλεον τελειότερον. Ἡ ἂν γερικῶν
 ὅπ καὶ μόνον ὁ ἄρτος τέλειον ἔῃ σῶμα, διαπὶ δὲν μεταλαμβάνον
 αὐτὸν μόνον καὶ οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ὁμῶς; Ἄν εἰπὺν ὅπ διὰ
 πλεον πμὴν τὰ μεταλαμβάνον καὶ τὰ δύο, γερικῶν, τοιοῦτον ὅπ
 ὁμῶς τὰ δύο εἶναι πλεον πμῶν τε καὶ τὸ ἓνα μόνον. Καὶ τέτοι-
 ας λογῆς γερικῶν ὅπ καὶ τῆ ἐνὸς λείπει ὁ, π καὶ ἥποτε φεῖς τε-
 λειότητα χεῖς τὸ ἄλλο, καὶ τῆ ἄλλης χεῖς τὸ ἄλλο. Εἰς τὸσον
 ὅπ' (ὡς ἔπειτα) ὅπ καὶ τὰ δύο χεῖς τὸ καὶ τὸ ἓν, δὲν εἶναι τελειό-
 τητα. Καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες τὸ ἓνα μόνον, δὲν μεταλαμβάνον
 τὸ μυστικὸν τελειότητα. Ὡς καὶ ἂν τὸ εἰπὺν, δὲν φάγουν ὅπ να
 μὴν λέγουν κακῶς. Καὶ ὡς ὅπ' διαφῶν τὸ μυστικόν, καὶ δὲν τὰ
 διδον ἐνωμένα καὶ τὰ δύο εἶδη, κατὰ καὶ ὁ Κύριος τὰ ἐπαρῶν
 εἰς τὸν καιρὸν ἐκείνον τὴν μεγάλης πέμπτης, κακῶς τὸ καὶ τὸν.
 Ἄν εἰπὺν ὅπ ἡμεῖς καθιστοῦμεν μοναχὰ εἶπε τὸ, πῆτε ἔξ αὐτῶ πάντες, ὅ-
 δένας δὲν τὸ ἀρεῖν τῆτο. Διότι μόνον οἱ μαθηταὶ ἡμεῖς ἐκεί τότε
 εἰς τὸν καιρὸν ἐστὶν μυστικόν, οἱ ὅποιοι καὶ μόνον ἔλαβον καὶ τὸ ἓνα
 καὶ τὸ ἄλλο εἶδη, τῆ ἄρτος καὶ τῆ οἶκ. Δὲν ἡμεῖς ἐκεί τότε ἄλ-
 λος ἔξω ἀπὸ τοῦ μαθητῆς, ὅπ' ἐκείνων να ἔδωκε μόνον τὸ σῶ-
 μα καὶ ὅδε φαίνεται τῆτο ἀπὸ τὰ ευαγγελικὰ λόγια, καὶ διατῆτο δὲν
 ἔχετε λογιεσθῆναι, ὅδε ἀποδείξιν, να διδῆτε ἐσθῆς ἡμεῖς λαϊκῶν μόνον
 τὸ ἓνα εἶδη τῆ ἄρτος, διότι καὶ χεῖς να τῆς διδῆτε καὶ τὸ
 ἄλλο τῆ οἶκ. Εἰς τὸ ὅποιον περιβλέποντας ὁ Κύριος πῶς ἀρεῖν
 αὐτοῖς, καὶ θέλωντας να πῶς χαλῶσι, δὲν εἶπεν ἀπλῶς πῆτε ἔξ αὐτῶ
 ἀλλὰ καὶ τῆ καθολικῆς περιδωροῦ, πῆτε ἔξ αὐτῶ πάντες. Ἀλλὰ
 ἐσθῆς ὡς ἂν νέοι νομοθέται καλλίτεροι ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀναβέβητε
 τὰ λόγια τῆ Κυρίου τὰ λαμβάνετε τῆ ἡλικ. Να εἰπῆτε ὅπ δὲν
 εἶναι ὁ καθολικὸς περιδωροῦ, τὸ, πάντες εἰς τὸ σῶμα. Ἰουδαῖοι
 φανερῶς. Να εἰπῆτε τὸ πάντες, διὰ μόνον τοῦ μαθητῆς, ὅδε
 αὐτοῖς

se sit imperfecta, multo insufficientius est corpus Christi quam
 ejus sanguis, cum istud habent & laici, nequaquam vero san-
 guinem. Quod si Romani non ita intelligibiliter loquantur, ar-
 tamen coram, praxis rem demonstrat. Nam si duæ essent æqua-
 liter pretiosi, quare quæso dant corpus Christi tantum laicis,
 sanguinem vero illis recusant. Si dixerint corpus Christi esse
 magis perfectum, cum omne corpus, præsertim si vivens, habeat
 in se quoque sanguinem, sequitur ergo quod Sacerdotes ex solo
 corpore tantum communicent, & non ut solent ex corpore &
 sanguine separatim. Quod si Sacerdotes communicent ex utra-
 que specie simul, hoc faciunt, quia sibi conscii unam speciem
 absque altera esse insufficientem, hinc iterum sequitur laicos
 non perfecte ex corpore & sanguine Christi participare, sed ex
 corpore tantum sine sanguine, id est ex mortuo corpore. Quod
 res ita se habeat, porro ex latinorum praxi demonstratur, Sa-
 cerdotes enim sine sanguine nunquam participant, quod satis
 indicat duas species simul, sacramentum reddere multo suffi-
 cientius, si enim credant panem tantum sufficere, & illi ipsi cum
 pane solo debent esse contenti; Si porro regefferint, se hoc
 facere profundioris respectus vel honoris causa erga veneran-
 dum hoc mysterium, ergo bene nōrunt honorificentius esse ex
 ambabus, quam ex una specie participare, insuper non sunt
 nescii ad perfectionem hujus Sacramenti uni speciei tantum,
 aliquid deesse, nisi simul cum altera sit sumpta, ita ut si sepa-
 ratæ sint à se invicem, nulla est perfectio, & communicantes
 non accipiunt Sacramentum integrum, quicquid dixerint, absur-
 ditates pessimas non possunt effugere. Et quamdiu dirimunt vel
 discerpunt hoc sacramentum, & non dant conjunctim duas spe-
 cies, quemadmodum Dominus isto magno die septimanæ tradi-
 dit, quam pessime faciunt. Si dixerint discipulis suis tantum
 Christum dixisse, *bibite ex hoc omnes*, nemo est certo qui hoc
 negat, quia præter discipulos istam cœnam recipientes, sub
 utraque specie pane nimirum & vino, nulli alii tum temporis
 aderant, quibus tantum, ut vos fingitis suum corpus tradidit,
 cum sancta Evangelia nihil tale memorant, quamobrem nullam
 habetis causam, neque ullam demonstrationem quare populum
 fidelem pascatis cum una specie tantum, nimirum pane; neces-
 sitas igitur postulat ut illi reddatis & alteram, vinum scilicet.
 Quamobrem Dominus vestram heresin prospiciens, & eam de-
 struere satagens, non dixit simpliciter *bibite ex hoc omnes*, sed
 vos novi legumlatores Christo præstantiores, pervertitis verba
 Domini ipso sole clariora, cum autem dicitis hæc verba, *bibi-
 te* non significare universos fideles, sed discipulos tantum
 turpissime atque absurdissime mentimini, neque ullius
 rationis simulacrum, vel veritatis umbram ostendere po-
 testis. Si etenim vos sitis persuasi, ista verba solos discipulos
 respic-

αὐτὸ ἔχει κατὰ λογαρισμὸν. Διότι ἂν γερικῶς διὰ μόνου τὸς μαθηταίς, ἀμὴ ἐσεῖς ὅπως δὲν ἦτε μαθηταί, διαπὶ τὸ πίνετε τὸ, καὶ πρᾶσθαινετε τὰ λόγια τῆ κυρίου; Ἡ διαπὶ τὸ δίδετε καὶ ἡ λαϊκῶν εἰς τὸ θανάτωντες, ὅπως ἡ μαθητῆς τὸ ἔδωκε, καὶ εἰς ἐσεῖς λέγετε. Ἀλλὰ καὶ διαπὶ τὸ δίδετε ἡ λαϊκῶν καὶ εἰς τὸ θανάτωντες, ὅπως τοῦ τὸ ἐμποδίζετε εἰς τὴν ζωὴν; Ἡ τότε δὲν τοῦ ὠφελῆ, καὶ τῶρα τοῦ ὠφελῆ, καὶ τοῦ καμνὴν χρεῖα καὶ ἔδωκε ἄλλου, καὶ εἰς ἐὶ ὠφέλιμον καὶ χρεῶδες, καὶ ἄλλου ὅχι. Ἀμὴ εἰς τὸ λόγουσαι πῶς ἐὶ πάντοτε καὶ ὠφέλιμον καὶ χρεῶδες; Ἡ τότε τὸς τὸ δίδετε καὶ τὸ αἶμα, διὰ πλέον τελειότερον; καὶ τοιοῦτον ἀτελές τις τὸ ἔδιδετε ἐμπροσθέν τὸ μυστικὸν μὲν τὸ νὰ τοῦ τὸ ἔδιδετε εἰς τὸ ἔνα ἔδωκε, τὸ ἄρτε μόνον, ὡς καὶ ἂν τὸ εἶπατε, καὶ τὸ λέγετε, καὶ πρᾶσθαινετε, καὶ ἔξω τὸ διαταγῆς τῆ κυρίου καμνέτε νὰ εἴπητε κάποιου ψυχολογίας ὅπως πρᾶσθαινετε, ἀγροφῶν καὶ ἀξίαις γέλωτος, τὰ καὶ πῶς δὲ ἔχον ἡμεῖς οἱ λαϊκοί, καὶ ἄλλα παρεμύσματα, δὲν ἐὶ αὐτὰ ἀξία λόγου. Διότι καὶ ἐσεῖς ἔχετε ἡμεῖς. Εἰ δὲ καὶ τὰ καμνέτε ἐσεῖς, ὡς τὰ καμνέτε καὶ αὐτοί, διότι πλέον ἀρμυρῶν νὰ τὰ καμνέτε αὐτοὶ πρᾶσθαινετε ὅπως ἦτε ἐσεῖς, νὰ γίνετε ἑαυτὸν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Ἡ ἂν ἐὶ τὰ ἡμεῖς ἐμποδίζον, ἀμὴ διαπὶ δὲν τὸ δίδετε ἡ γυναικῶν, ὅπως δὲν ἔχον καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς. Ἡ ἡ ἀφῆκων παιδίων, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ σερβίετε παντελῶς ὅλον τὸ μυστικὸν ὁλόκληρον, ἔξω καὶ τὸ τῆς διαταγῆς τῆ κυρίου, ἔως νὰ ἡμεῖς τελείας ἡλικίας; Διαπὶ δὲν δίδετε καὶ ἡ ἀκάκων παιδίων παντελῶς τὸ μυστικὸν; ὅπως λέγετε, τὰ παιδιὰ δὲν γερικῶν πὶ λαμβάνουν, ἐλὲ ἐγνωρίζουν τὸ μυστικὸν. Ἀμὴ διὰ τὴν τὸς δίδετε τὸ ἔνα βράβειον; Ἡ δὲν ἐὶ καὶ αὐτὸ μυστικὸν, ἡ μέγα; πλὴν ἀλλὰ διαπὶ μόνον ἐσεῖς πίνετε τὸ αἶμα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπε νὰ τὸ πῶν ὅλοι, καὶ διαπὶ εἶπε πίνετε ὅς αὐτὸ πάντες; Διαπὶ ἀνπρομοθεῖτε καὶ παρεξηγεῖτε ἐσεῖς τοῦ εὐαγγελικῶς λόγου, καὶ τὴν διαταγὴν καὶ πρᾶσθαινετε τῆ κυρίου, καὶ πρᾶσθαινετε καὶ τὰς πρᾶσθαινετε ἡ ἀγίων πατέρων; Δὲν ἐπὶ σερβίετε νὰ γράφετε εἰς τὸ βιβλίον ὅπως ἐκαμνέτε εἰς τὸ πεινῶν, καὶ τὴν ὀνομαζέτε καὶ οἰκονομικῶν, εἰς τὴν ὅποιαν καμνέτε τὸς πρᾶσθαινετε ἀναθεματισμῶν, καὶ νὰ ὁμολογᾶτε φανερῶς ἀπορίας, ὅπως ἂν καλὰ καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, διότι μία ἦσαν ἐτότε. Δὲν ἦσαν ἀπῆναι καὶ ἑλληνικῶν ὅπως νὰ μεταλαμβάνουν οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὁρθόδοξοι Χριστιανοί καὶ ἀπὸ τὰ δύο εἶδη, τῆ ἄρτε καὶ τῆ οἶνε, ἀμὴ τῶρα, λέγετε, ἐπαύσεν αὐτὴ ἡ (ῥωσθαινετε), καὶ ὅποῖο μεταλάβει καὶ ἀπὸ τὸ ἔνα ἔδωκε τῆ ἄρτε, δὲν σφάλλει, καὶ πρᾶσθαινετε ὅπως ἐκαμνέτε καὶ ἀναθεματισμῶν, ὅποῖο δὲν τὸ σέρει αὐτὸ ὅπως ἐσεῖς μόνου καὶ τὸ ἐκαμνέτε, καὶ τὸ ἐπαύσεται, καὶ εἰς νὰ τὸ ἔχη ἀπ' ἀρχῆς ἡ ὁρθόδοξος ἐκκλησία; Δὲν μέρετε ὡς ἂν ὅπως καμνέτε σφοδρῶς τὸ ἀποφασίζετε; Ἡ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία μὲν τὰ δύο εἶδη τὸ ἐκαμνέτε τὸ μυστικὸν τὸ κοινῶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ δὲν ἦσαν ἀπῆναι εἰς αὐτὴν, καὶ εἰς γράφοντες τὸ ὁμολογεῖτε καὶ ἐσεῖς, καὶ ἂν ὁ Χριστὸς μὲν τὰ δύο καὶ

respicere, quo jure amabo, cum non estis ex numero discipulorum isto tempore presentium, audetis arrogare vobis ipsis sanguinem, violantes verba Domini? aut quare quæso vel etiam laicis in hora vel periculo mortis vinum conceditis, quod ille tantum discipulis suis secum presentibus tradidit secundum vestra dogmata? Et quare denuo laicis moribundis conceditur, viventibus autem negatur, his forsitan parum utile, illis autem longe utilissimum, vel aliquando utilis est, sanguis Christi nimirum, & valde salutiferus, aliquando autem inutilis plane & minime necessarius? Sed tamen vobis sacerdotibus semper est utilis atque proficiuus, & illis moribundis propter majorem utilitatem tum traditis. Ergo quod antea illis dabatis sub una specie panis nimirum erat illis minus proficiuum, ergo secundum vestros sermones, male argumentamini & contra ordinationem Domini agitis, ut ponatis vestras proprias ineptias non scriptas, chachinnationis dignissimas; laicos nimirum forsitan habere barbas, & ejus fursuris, ratione plane indigna; quandoquidem vos ipse habetis barbas, & si forsitan tonsoribus utimini, hoc faciunt & laici, quibus magis convenit barbæ tensura, quam vobis Ecclesiasticis, qui Angelis & hominibus estis spectaculo, porro si barba legitimum sit impedimentum ad privandos fideles sanguine Christi, quid quæso fœminis atque imberbibus pueris impedire potest quo minus gaudeant hoc sacramento, quo illos plane privatis, donec fiant adulti? & hoc quoque facitis præter præceptum Domini, quare quæso infantes innocentes prorsus hoc mysterio privatis? dicitis nondum intelligunt, quid accipiunt, neque quid sibi vult hoc mysterium, sed regeo, & quare illis baptismus conceditur, qui quoque magnum est sacramentum. Sed vos soli quare bibitis sanguinem, ex quo Christus dixit ut omnes biberent, idque discernitis verbis, *bibite ex hoc omnes*, quare adversarias leges conditis ut verba Evangelica pervertatis, nec non ipsius Christi ordinationem, & sanctorum patrum traditiones penitus violatis, neque pudet vos in Synodo Tridentino, quam vocatis universalem, in qua tot bruta excommunicationis fulmina ineptissima vibrastis, palam agnoscere, quod etiamsi in primitiva Ecclesia tum Græca tum Latina, (istis temporibus una enim erat & eadem) nihil erat communius, quam ut populus fidelis & orthodoxus ex utraque specie, pane & vino nimirum participarent, nihilominus tamen dicitis, quod ille usus jamdudum est abolitus, & qui sub una specie participat, non errat, & qui hac ordinatione non sit contentus, feriatur anathemate, feriatur propter nimiam suam erga primitivæ Ecclesiæ constitutiones venerationem, sed dictatores sapientissimi non ponderatis quid loquimini; Etenim si prima ab origine Ecclesiæ, cum duabus speciebus celebratur pane

καὶ εἰς τὰ δύο εἶδη τὸ ἐπιδιδόναι, διὰ τὸ ὅτι λέγεται ἀντινομίαι-
 τελεῖς καὶ ἀντιδιαπονομήσοι, ὅτι ὁποῖο δὲν τὸ ἐργεῖν, νὰ εἴη ὑπο-
 κάτω εἰς τὴν ἀναδεματισμὸν; Δὲν βάνετε εἰς τὸν ἀναδεματισμὸν
 αὐτὸν, καὶ Χεῖσὸν καὶ ἀποστόλους, καὶ ὅλῳ πλὴν ἐκκλησίας τῆς Χεῖσῆς, ὅτι
 αὐτὴ τέτοιαι λογῆς τὸ ἐργεῖν καὶ τὸ κάμνει, καθὼς τὸ ἐπαρτά-
 ζεν ἀπὸ τὸν Χεῖσὸν; Δὲν μετράτε ἢ λέγεται ἀνθρώποι; Ἀλλὰ καὶ
 διὰ τὸ δὲν λογιᾶζετο καλὰ πῶς καὶ τῆ λέγουσας ἀναδεματίζετε, με-
 τὰ τὸ νὰ μεταλαμβάνετε τὸ μυστικὸν μετὰ τὰ δύο εἶδη οἱ ἱερεῖς, καὶ με-
 τὰ τὸ νὰ τὸ διδῶτε καὶ ἡ λαϊκῶν εἰς τὸν θάνατόντους; Καὶ εἰς γε-
 κατε τὸ, πάντες διὰ μόνους τοῦ ἱερεῖς, διὰ τὸ διδῶτε καὶ ὅλῳ
 καὶ ἡ λαϊκῶν εἰς τὸν θάνατόντους; Ἡ δὲν ἐξέσαν ἐφύλαξαν τὴν
 διαταγὴν τῆς Χεῖσῆς, καὶ εἰς τὸν θάνατόντους, κάμνει χρεῖα νὰ πλὴν
 ὡς εἶναι καὶ αὐτοὶ καὶ ἱερεῖς; Ἀν ὁ λόγος τῆς Χεῖσῆς οὐκ λέγει πῶς
 εἰς τῆς αὐτῆς πάντες, γενηκῶς διὰ μόνους τοῦ ἱερεῖς, ὡς τὸ ἐργε-
 κήσετε ἑστέ μόνοι οἱ λαῖνοι, πλοιοπὸν δὲν φέρει καὶ ἑστέ μόνοι
 νὰ τὸν ὡς εἶναι, καὶ νὰ ἀναδεματίζετε αὐτοὺς εἰς πλὴν τειν-
 πιναντας οἰκουμενικῶς (ῥωσῶν). Ἡ δὲν δέλετε νὰ πᾶν τῆς ἐργ-
 γμα, κάμνει χρεῖα καθὼς μεταλαμβάνετε τοῦ λαϊκοῦ καὶ μετὰ
 δύο εἶδη, τότε, νὰ τοῦ κάμνετε ὡς ὅτι ἱερεῖς, καὶ ἀπὸ καὶ τοῦ
 μεταλαμβάνετε, διὰ τὸ μὴ ἀναδεματίζετε, ὡς ὡς εἶναι. Καὶ
 εἴτε ἡ δὲν ἡσυχίαν νὰ γῶν εἰς τοῦ ἀνδρας, ἀπὸ ἑστέ τὸ
 διδῶτε καὶ ἡ γυναικῶν μετὰ τὰ δύο εἶδη εἰς τὸν θάνατόντους. Καὶ
 δὲν εἴη ὅσον εἰς τὸ μέγεθος τὸ ἐδικόνους, καὶ τῆς ὡς εἶναι, νὰ
 ἱερωδῶν καὶ αἱ γυναικες. Διότι εἴναι καὶ ἑνας πάπας ὅτις ἦτον γυναι-
 κας, καὶ ἐγὼ καὶ ὡς καὶ ὅλῳ, καθὼς ἀπὸ καὶ, χρεῖς νὰ ἐντὸς περὶ, τὸ
 γεφῆτε εἰς πῶς ἰσοείας σας, καὶ τὸ ἐξέτε καὶ τυπομῶν. Βλέπε-
 τε εἰς τὴν ἀποπῆς πᾶν τῆς χρεῖς νὰ μετῶν τὴν λέγει, καὶ ποῖς
 ἀναδεματίζετε; Ἡ δὲν τὸ μυστικὸν μετὰ τὰ δύο εἶδη τὸ μεταδ-
 σις καὶ ἀνθρώπων ὁλοῶν χρεῖς νὰ τὸ μοιράζετε, ἢ μὴ τὸ δ-
 σις πεντελῶς, καθὼς εἴη καὶ πᾶν, καὶ ὡς ἐχει ὁ Χεῖσὸς ὡς
 μὴν ὅτις εἴη νὰ τὸ μεταλαμβάνουν οἱ πάντες. Διὰ τὴν τὴν ὡς
 τὰ πᾶν τὸ σεράζετε πᾶν τῶν ὡς πᾶν κοινονίαν καὶ ἀ-
 χεῖντων μυστικῶν. Δὲν ἔχον καὶ αὐτὰ ψυχῶν λογικῶν καὶ τελείων
 ἢ ὅποια ἔχει χρεῖα νὰ τεράτῃ μετὰ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τῆς Χεῖσῆς, κα-
 θὼς ἔχει χρεῖαν νὰ πλῆν μετὰ τὸ εἶον βάπτισμα; Δὲν εἴπουν ὁ Χεῖ-
 σὸς καὶ διὰ αὐτὰ, ὡς τὰ πᾶν ἐργεῖν ὡς με, καὶ ὡς τὸ πᾶν
 ὅτιν ἢ βασιλεία καὶ ὡς ὡς; Δὲν εἴπουν ἀκόμη διὰ αὐτὰ, εἰν μὴ
 βασιλείαν καὶ ὡς ὡς; Δὲν εἴπουν καὶ διὰ αὐτὰ, εἰς πῶς ἐμὴ ὡς πᾶν
 σῶμα τῆς καὶ τῆς ἀνθρώπου καὶ πᾶν αὐτὴ τὸ αἷμα, ὡς ἐμὴ ἐμὴ εἰς τὴν
 βασιλείαν καὶ ὡς ὡς; Καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια λέγει ὁ Κύριος
 καὶ διὰ τὰ πᾶν, καὶ διὰ καὶ ἑνα, τὸσον μικρὸν, τὸσον μέγα, τῶ-
 σον καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ γυναικῶν. Διότι εἰς τὸν Χεῖσὸν καὶ τὸν
 ὡς πᾶν, ἐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ ἑνα εἶναι ὁ οἶος. Πᾶν
 ἐκὶναι νὰ μεταλαμβάνετε τοῦ λαϊκοῦ, μόνον μετὰ τὸ ἑνα εἶναι

pane & vino nimirum, vobis ipsis consentientibus, pro eo ac à Christo illis fuit traditum, quare novas conditis ordinationes legibus Christi oppositas, ut quicumque huic legi novæ non abstemperet, sit excommunicatus; nonne videretis, quod & Christum ipsum, antiquam Ecclesiam, & Apostolos qui eodem modo sub utraque specie communicabant, eodem ictu excommunicatis, certe non consideratis quid loquimini, quia secundum vestram argumentationem volmetipsos fulmine execrationis afflatis, cum communicatis ex duabus speciebus vos sacerdotes, & omnis quoque moribundus populus. Quid si intelligatis dictionem bibite omnes de sacerdotibus tantum, quare laicis ferme morientibus conceditur, forte dum viverent servabant præceptum Domini, jam vero moribundi necessario iuxta vobiscum transgrediuntur ejus ordinationem. Si sermo Christi *bibite ex hoc omnes*, intelligatur porro quemadmodum vos latini prætenditis, tantum de Sacerdotibus, tum non convenit ut vos soli, hanc ordinationem violetis in Synodo Tridentina, & hoc pacto volmetipsos in universalis execratione involventes, quam si voluerit; itaque evitare, oportet ut postquam vos Sacerdotes ex utraque specie communicaveritis, ad eundem modum statim laici quoque communicent, ut vos ipsi anathemate ut transgressores, ne percutiamini, & hoc certe potest concedi viris, cum & foeminis moribundis præbetur sub utraque, sed apud vos nullum est paradoxum habere Sacerdotissas, quia fuit Pontifex foemina, quæ etiam peperit, sicut vos ipsi in vestris libris historicis impressis sine ullo rubore scribitis, videre quæso quam turpiter cespitatis, non attendentes, quid loquimini vel quos excommunicatis, aut itaque date sacramentum integrum sub utraque specie omnibus christianis sine discernitione, vel quemadmodum & infantibus, nihil illis prorsus concedite. Sed benignior erat Christus cum dixit, ut omnes ab illo biberent. Quare innocentissimos infantes à venerandorum mysteriorum participatione privatis, nonne anima rationali donati sunt perfecta, & nonne illis opus est corpore & sanguine Christi ad nutritionem, sicut illis opus est sancto baptismo ad abluitionem, nonne dixit Christus de illis, permittite ut pueri ad me veniant, quia talibus est regnum cælorum? nonne de illis quoque dixit, si quis non resipiscet, & non his pueris fiat similis, non ingreditur regnum cælorum? nonne de illis quoque est ille sermo, si quis non comederit carnem filii hominis, & biberit ejus sanguinem non ingreditur regnum cælorum? Et Dominus plura his similia de pueris tam magnis quam parvis, nec non foeminis loquutus est? quia secundum beatum Paulum nullus est mas & foemina, sed omnes unus sunt in Christo. Ubi invenitis latini quod pueri ante quam adolefcant, non debent communicare,

τῷ ἄρτῳ ; Διαπ' ἀναδεματίζετε τὸν ὀρθοδόξον ἡμᾶς, ὅτ' ἔτε, τ' διαταγῶν τῶ Χριστοῦ, ἔτε ἡμῶν ἀποστόλων, ἔτε ἡμῶν ἀγίων πατέρων παρθενοῦ ; Ἀλλὰ θέλετε εἰπεῖ περὶ τῶν ὀρθοδόξων, ὅτι ἡμῶν δὲν ἀναδεματίζομεν ἐσᾶς τὴν γεφυρὴν, ἀλλὰ ἐκείνην ὅτ' ἔτε δὲν στεγνὴν πῶς ἔστι καλὸν νὰ μεταλαμβάνουν οἱ λαῖκοι, καὶ ὅσοι δὲν ἔχουν σφραγίδα, τὸ σῶμα μόνον χωρεῖ τὸ αἷμα. Ἀλλὰ ἡμεῖς αὐτὸ δὲν τὸ στεγνὸν, μετὰ τὸ νὰ μὴν ἔστι νομοθετοῦμεν. Ἐμῶν ὅτ' ἔτε δὲν σφραγιστοῦμεν τ' διαταγῶν τῶ Χριστοῦ, καὶ τὰ δόγματα, καὶ τὰ ὀρθόδοξα ἡμῶν πατέρων ἡμεῖς εἰς τ' ἀναδεματισμὸν ὑποχάτω, καὶ ὅχι ἐσᾶς, ὅτ' ἔτε τὰ σφραγιστοῦμεν ὅλα, καὶ μάλιστα ὅτ' ἔτε σφραγιστοῦμεν καὶ τ' ἐδικήνους (ῥωσὸν), ὅτ' ἔτε ἄλλα νομοθετοῦμεν καὶ ἄλλα κἀμνετε. Ἄν τὸ ἐκἀμνετε ἐστὶν εἰς τ' ἄρτον, εἴχετε καποῖον δίκαιον, ἂν καλὰ καὶ ἔτε τότε εἴχετε δίκαιον. Διότι εἰς τ' ἄρτον, χωρεῖ καπνὸς περὶ τοῦ ὀρθοδόξου εἰπὼν ὁ Χριστός, λάβετε, φάγετε, χωρεῖ ἢ πάντες, ἢ μόνοι. Καὶ διὰ ἄλλο δὲν τὸ εἰπὼν ὁ Χριστός τὸ, πάντες εἰς τ' οἶνον, ὅτ' ἔτε διαπ' ὡς θεὸς περὶ τῶ αἰρησίνους, ὅτ' ἔτε ἐμέλλετε νὰ μὴν τ' δώσετε τοῖς πᾶσι. Ἐμῶν ἀναδεματίζετε ἐσᾶς, ὅτ' ἔτε ὑπὸ τούτοις (ῥωσὶν) οἰκονομικαῖς ἀναδεματισμοῖς, καὶ παντελῶς ἐρρίμφοι ἀπὸ τῶ ὀρθοδόξου, ὑπὸ τῶ τούτοις σας νεωτερισμοῖς, καὶ τῶ τούτοις σας παρεξηγήσεις, καὶ τὰ ἄλλα, ὅτ' ἔτε ἐφθέρει ὅλην τῶν ἀγίων γεφυρῶν, μόνον νὰ στήσῃ τ' ῥωμαϊκὸν βᾶλ εἰς τῶν ῥωμῶν ; Εἰς τ' τὰ ἄλλα δόγματα, καὶ τὰ ὀρθόδοξα, καὶ διαταγὰς τῆς ἐκκλησίας. Σέκει σὺν θεῷ χωρεῖ νὰ παρασταλῇ τίποτε, καὶ μόνον ἢ δυπηκὴ καπνὸς εἰ, νεωτερίζει, περὶ τῶν, ἀφαιρῇ, ἀλλάσσει ὅσα τ' εἰσῇ, καὶ ἄλλα πολλὰ κἀμνει, χωρεῖ καπνὸς φόβον. Καὶ διὰ νὰ σκεπᾶσθαι τῶν αἰρεσίν τῆς, λέγει πῶς κἀμνει ἀνάπυξιν, καὶ τὴν ἀνάπυξιν ἔστι οἱ τούτοις νεωτερισμοῖς, ὅτ' ἔτε ἔστι ἐναπῶς ἡμῶν λογῶν τῶ Χριστοῦ καὶ ὅλης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ; πλὴν καὶ εἰς τῶν ἐδικῶν φανεροῖ, ὅτι κακὰ φερεῖτε, μετὰ τὸ νὰ μὴν φυλάττετε τῶν διαταγῶν τῶ Κυρίου, ὅτ' ἔτε κἀμνει εἰς τὸ μυστικὸν αὐτό. Ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἐκκλησία τῶν φυλάττει, καὶ μεταδίδει καὶ ἡμῶν ἱερέων καὶ ἡμῶν λαϊκῶν καὶ τὰ δύο εἰδη ὡς ἐπαρτάλαβε, καὶ δὲν διαρεῖ τὸ μυστικὸν, ἔτε κἀμνει διαφορὰν εἰς αὐτὰ ἔτε ἀποτρεῖ τὰ παιδία τῆς τοιαύτης τρεφῆς τ' ἔρενις, καὶ τὸν καμνεῖ ἢ δυπηκὴ, ἢ ὅποια τὰ ἐκπαλάλαξεν ὅλα, καὶ μυστικὰ, καὶ δόγματα, καὶ κἀμνει μοναχίτης ὅσα τ' εἰσῇ. Ἀλλὰ ὅσον ἦτον διωκτὸν ἐδικῶν καὶ αὐτὸ εἰ ὅλην λόγια. Ἐπεὶ νὰ εἰπῶμεν καὶ ἀκολουθίαν καὶ περὶ τῶ πότε γίνετ' ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα Χριστοῦ, καὶ εἰς αἷμα Χριστοῦ. Διότι καὶ εἰς αὐτὸν ἔχοντο πολλὰ διαφορὰν μετὰ τῶν λατρινόφρονος τε καὶ λατρινῶν.

ubi inquam vel in scriptura vel in scriptis sanctorum Patrum ? ubi invenitur quod sub una specie populus christianus debet communicare ? & quare quæso nos orthodoxos execratione excommunicatis quia præceptum Christi & Apostolorum & sanctorum Patrum nolumus transgredi. Sed dicetis forsan vos Græcos non excommunicamus, sed illos tantum, qui volunt, non sufficere laïcis, & nullum characterem habentibus sacerdotalem, ex corpore tantum Christi ut communicent sine sanguine. Sed nos sumus ii qui hoc recusamus, quia nusquam est præceptum, nos qui neque Christi ordinationes infirmamus, neque traditiones patrum violamus, nos sumus excommunicati, & non vos, qui omne prorsus violatis, imo & decreta vestræ propriæ Synodi transgredimini, quia alia dicitis, & alia facitis. Si panem laïcis racularetis, vinum illis tantum tradendo, hoc majore justitiæ prætextu faceretis, quia de pane Emphatice non dicitur, comedite ex eo omnes, neque ob aliam causam de vino Emphaticam istam additionem pronunciavit Dominus, nisi quod quia Deus, hæresin vestram omnibus fidelibus vinum recusantem optime prævideret, vos qui ab omnibus universalibus conciliis excommunicati estis, & ab omni orthodoxia rejecti, o impudentiam nos audetis excommunicare, ut vestras inventiones novas, & falsa glossemata, quæ omnem scripturam sacram corripit, tantum ut vestrum Idolum Baal Papam, Romæ stabilitalis ! In aliis vero dogmatibus & traditionibus & Ecclesiæ ordinationibus, auxilio divino stat firma, nullo ab illa præcepto immutato. Sed sola Ecclesia occidentalis excogitat nova, addit, aufert atque pro libidine omnia mutat ; & multa alia facit sine ulla verecundia, & ut hæresin commodius tegant suas, Explicationes nobis obtrudunt, quæ non aliæ sunt quam mæx novæ excogitationes, Christi & totius Catholicæ Ecclesiæ verbis contradicentes, hæc omnia satis probant vos plane desipere, non observando ordinationem Domini, quando celebratis hoc mysterium. Ecclesia vero orientalis ordinationem Domini venerans, tradit omnibus fidelibus tum sacerdotibus, tum laïcis ambas species, quemadmodum ab Apostoli recepit, neque discernere audet hoc mysterium, neque ullam differentiam, vel distinctionem ponit ad privandos infantes sua nutritione cœlesti, quemadmodum facit occidentalis, quæ omnia tum mysteria tum dogmata, & sua auctoritate pro novaturiendi pruritu suo hoc omne facit, quæ brevissimis quam potuimus verbis hætenus demonstravimus. Ordo jam postulat ut ostendamus, quomodo panis & vinum sunt corpus & sanguis Christi, quia hic quoque longe aliter sentimus, quam vos latini.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ Μεταβολῆς, ἣν γεν Μετεσωσεως τῷ Μυστηρίῳ.

Λέγουν οἱ λαῖνοι, ὅταν λέγῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἱερουργίαν τὰ λόγια ἐκείνα ὅπῃ εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἡμέραν τῆς δεικνῆς τῆς μυστικῆς, τὸ, λάβετε, φάγετε, σῶτε μὲν ὅτι τὸ σῶμα, καὶ πῖνετε ὅτι αὐτὴ πάντες, σῶτε μὲν ὅτι τὸ αἷμα, τότε μὲν τὰ λόγια, αὐτὰ τὰ κυριακὰ, γίνεσθε. ὁ ἀρτὸς σῶμα, καὶ ὁ οἶνος αἷμα Χριστοῦ. Ἐμεῖς πάλιν λέγομεν ὅτι αὐτὰ τὰ κυριακὰ λόγια λέγουσιν ὅτι τὸ ἱερουργεῖντα ἱερεὺς διηγηματικῶς, καὶ μὴ τὰ ὅταν λέγῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ποιῇσιν τὸν ἄρτον τῶτον, πῖνον σῶμα τῆς Χριστοῦ, τὸ ὅτι ἐν τῷ ποτίῳ τῶτον, πῖνον αἷμα τῆς Χριστοῦ, τότε γίνεσθαι τέλειον σῶμα, καὶ τέλειον αἷμα τῆς Χριστοῦ τὰ ἅγια δῶρα. Καὶ ὅτι πῶς εἶπεν τέτοιαις λόγῃς καὶ δῶς λέγουσιν ἡμεῖς, καὶ ὅχι καθὼς λέγουσιν οἱ λαῖνοι, ἐκεῖνοι ὅπῃ ἀφῆκεν τὰ ὑπομνήματα καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἱερέας λειτουργίας, ὅπῃ εἶπεν ὁ Ἰακώβος ὁ Ἀποστόλος, Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς, Κλήμης ὁ Ῥώμης, ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Χρυσόστομος, τὸ βιβλαῖον λαμπρότατον. Καὶ ἀκρὸν πᾶν λέγουσιν ὅλοι αὐτοὶ συμφωνῶντες, καὶ μὲν μίαν γλῶσσαν. Ὁ μὲν Ἰακώβος λέγει καὶ τὴν διήγησιν τῆς ἱερέας καὶ κυριακῶν λόγων ἐστίν. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς Παντοκράτωρ. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν. Ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τὸ μέγα ἑλεός σου, καὶ ἐξέτισσον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ περὶ τὰ ἀποκείμενα δῶρα ταῦτα, τὸ πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ ζωοποιόν σου τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ σου καὶ τῷ Κυριαρχῶν, τὸ δουλοῦντε καὶ ζωοποιόν. Τὸ λαλοῦσιν ἐν νόμῳ καὶ προσφύταις, καὶ τῇ κληρῶν διαθήκῃ. Τὸ καταβαλὼν ἐν εἰδὶ φεικτικῆς ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ἐν τῷ ἱεροσολύμοις, καὶ μένειν ἐπ' αὐτόν. Τὸ καταβαλὼν ὅτι καὶ Ἀποστόλος σε ἐν εἰδὶ πνεύμων γλωσσῶν ἐν τῷ ὑπερώῳ τῆς ἀγίας καὶ ἐκδόξου Σιών, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πικροῦς. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα σου τὸ πανάγιον κατὰ πᾶν δέσποτα, ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ ἀποκείμενα ἅγια δῶρα ταῦτα, ἵνα ἐμπροσθὶ τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀγαθῇ, καὶ ἐκδόξῳ αὐτῇ περικύβητος, ἀγάσῃ, καὶ ποιῇσιν, τὸν μὲν ἄρτον τῶτον, σῶμα ἄγιον τῆς Χριστοῦ. Καὶ τὸ ποτίῳ τῶτον, αἷμα πῖνον τῆς Χριστοῦ. Ἰνα καὶ πᾶν πῶς ὅτι αὐτὴ μετὰ λαμβάνειν, εἰς ἀφῆσιν αὐτῶν, καὶ εἰς ζῶν ἀνώνων, καὶ ὅσα ἄλλα λέγει παρακάτω. Καὶ ὁ μὲν Ἰακώβος εἶπεν ὅτι ἐκδιηγῆσθαι τὰ κυριακὰ λόγια, τὸ, λάβετε, φάγετε, καὶ τὰ λοιπὰ τέτοιαις λόγῃς ὡς ἡκάστῃς εἶπε κατὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὰ ποιῇσιν τὰ δῶρα σῶμα, καὶ αἷμα. Ὁ δὲ Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς Συμβόλως μὲν αὐτόν, ἀφ' ὅτι καὶ αὐτὸς εἶπεν τὰ κυριακὰ λόγια, φέρει καὶ λέγει. Τὸν θάνατον δέσποτα κύριε παντοκράτωρ ἐκφράνεις βασιλεῦ, τῷ μονογενεῖ σου καὶ, κυρίῳ καὶ θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ κατὰ τὴν ἐκδόξον, καὶ τὴν τελευτήν καὶ μακάριον.

P A R S T E R T I A.

Nimirum de Immutatione Myſteriorum.

Dicunt latini, quam primum protulerit Sacerdos in hoc mysterio iſta verba, quæ tempore cœnæ ſuæ myſticæ pronuntiavit Chriſtus, *Accipite, comedite, hæc eſt corpus meum.* Et bibite ex hoc omnes quia hoc eſt ſanguis meus, tunc his verbis Domini prolatis, panis ſit corpus Chriſti, & vinum ſit ſanguis. Nos vero dicimus, quod cum iſta verba Domini exgetice vel declarative ſint prolata, & poſtquam denuo Sacerdos pronuntiaverit hæc, *fac ut hic panis fiat corpus pretioſiſſimum, Chriſti tui,* & de poculo, *fac Domine ut poculum hoc fiat ſanguis pretioſiſſimus Chriſti tui,* tum demum hæc ſancta dona ſiant perfectiſſimum Corpus & perfectiſſimus Sanguis Jeſu Chriſti. Et quod res ita ſe habet quemadmodum nos, & non ſicut vos latini dicitis, iſti qui tradiderunt memoriæ ritus hujus Sacramenti quales ſunt Jacobus Apoſtolus, Marcus, Evangeliſta, Clemens Romanus, Baſileus & Chryſoſtomus luculentiffime demonſtrant. Attendite igitur ad ea quæ hi uno animo & iſdem terminis omnes atque ſinguli pronuntiarunt. Apoſtolus Jacobus autem poſt horum Verborum Domini Explicationem, ſic eſt loquutus. *Omnipotens Deus miſerere noſtri, O Deus Salvator noſter miſerere noſtri, ſecundum Tuam magnam miſericordiam miſerere noſtri, & mitte Tuum Spiritum ſanctum, dominum & vivificantem juxta tecum Deo Patri conſeſſorem, & tuo unigenito filio. conregnantem, conſubſtantialem & coæternum, ſuper nos & ſuper hæc præſentia dona, nimirum iſtum Spiritum tuum, qui in lege, in prophetis, & in teſtamento novo eſt loquutus, & in forma Columba in Jordano deſcendit in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & manſit ſuper illum. Qui deſcendit ſuper Apoſtolos ſub forma ignearum linguarum in cœnaculo ſancti & glorioſi montis Sion, tempore Pentecoſtes. Deſcendere fac, o Domine, illum ſanctiſſimum tuum Spiritum ſuper nos, & ſuper hæc præſentia dona, ut ſuper veniat cum tua ſancta bona & glorioſa ſua præſentia, ut hanc panem ſanctificet ut faciat, ut ſit ſanctum corpus Chriſti, & ut hoc poculum fiat pretioſiſſimum Corpus Chriſti tui, ut omnibus ex eo participantibus ſit in remiſſionem peccatorum & vitam æternam, & hujusmodi plura quæ ſequuntur. Similiter Jacobus explicatis iſtis verbis Domini; *Accipite, comedite, &c.* tum hoc modo ut auditis loquutus eſt, invocans Spiritum Sanctum ad ſanctificandum præſentia dona, ut deveniant Corpus & Sanguis Chriſti. Marcus autem Evangeliſta poſtquam explicuiſſet verba Domini, eodem modo pergit & loquitur eodem fere modo. Domine*

μακάριον αὐτῷ ἀνάστασιν ὁμολογῶντες, καὶ τὴν εἰς ἕρην ἀνάληψιν
 πεποιθότες, καὶ τὴν ἐκδεξιῶν τῆς θεῆς καὶ πατρὸς χαρίδαν, καὶ δά-
 τεραν καὶ φεικτὴν καὶ φοβεράν αὐτῆς παρουσίαν ἀπεκδεχόμενοι ἐν ἡ μέλ-
 λει ἐρχομένη κεῖναι ζῶντας καὶ νεκρὸς ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἀποδύνατε τὰ
 κατ' ἀξίαν ἐκείνῳ, σοὶ κύριε ὁ θεὸς ἡμεῶν, τὰ σὰ ἐκ ἡμῶν σὺν δώ-
 ρων προδότη καὶ ἐνώπονισιν, καὶ δεόμεθα καὶ παρακλήμεθα φιλάνθρω-
 πον ἀγαθὸν, ὁ ἡμῶν ἀποστολὴν ἔξ ἑαυτοῦ τῶν ἀγίων ἐξ ἐτοίμου κατοιική-
 εῖναι, ἐκ ἧς ἀποδείξῃ καὶ κολάσῃ, αὐτὸν δὲ προδικητὸν τὸ πνεύ-
 μα ὁ ἀληθείας. Τὸ ἄγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐν νόμῳ καὶ
 προφήταις καὶ ἀποστόλοις λαλῶν, τὸ πάντα καὶ τὰ πάντα πληρὸν, ἐν-
 εργῶν τὴν αὐτεξουσίαν τὸν ἀμασμον ἐν διακονικῶς ἐφ' ἧς βέλεται
 εὐδοκία τῇ σῇ, τὸ ἀπὸν τῇ φύσει, τὸ πολυμερές τὴν ἐνέργειαν,
 τὴν ἧς θεῶν χαρισμάτων πληρὸν, τὸ σοὶ ὁμοῖον, τὸ ἐκ σὺ πο-
 ρεύμενον. τὸ ζωοποιόν τὸ βασιλεὺς σε, καὶ τὸ μονογενὲς σε υἱὸν, τὸ
 κύριον καὶ θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμεῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπ' ᾧ καὶ ἡμεῖς καὶ ἐπὶ
 πάντων ἄρτες τέτυκται ὁ ἡμῶν ἀποστολὴν αὐτῷ, ἵνα αὐτὰ, ἀγάπῃ, καὶ τελει-
 ώσῃ, ὡς πεποιθώμεθα θεός, καὶ ποιήσῃ τὸ μὴ ἄρτον τῶτον ζω-
 μα. Τὸ δὲ ποιήσῃ, αἶμα τὸ καὶ καὶ διαθήκῃς αὐτῆς τὸ κύριον καὶ
 θεὸν, καὶ σωτῆρα ἡμεῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἡμεῖς, ἵνα ἡμεῖς, ἵνα
 ἡμεῖς μεταλαμβάνωμεν. Καὶ ὅσα κατεξῆς καὶ αὐτὸς λέγει. Ὁ
 Κλήμης πάλιν ὁ ὁποῖον γράφει ταῖς διαταγαῖς ἧς ἀγίων ἀποστό-
 λων, ὅπως ἐχειροτονήσῃ καὶ ῥάμης ὁπίσκοποι, ὡς λέγειν, ἀπὸ τὸν
 ἄγιον πνεῦμα τὸν ἀπόστολον, ἀκούετε τὴν λέγει καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὁγ-
 δον βιβλίον ἧς διαταγῶν, ἀφ' ὧν ἐδινγήσῃ συμφώνως τοῖς ἄλλοις
 τὰ κυρία καὶ λόγια. Μνημονεύει πύγῃ τὰ πύγῃς αὐτῆς καὶ τὸ δα-
 νάτε, καὶ τῆς μελλούσης, αὐτῆς δάπτει παρουσίας, ἐν ἡ ἐρχομένη καὶ δι-
 ξῆς καὶ διωόμεως κεῖναι ζῶντας καὶ νεκρὸς, καὶ ἀποδύναται ἐκείνῳ καὶ
 τὰ ἔργα αὐτῆς, προσηγορίᾳ σοὶ τὸ βασιλεὺς καὶ θεὸς καὶ τὴν αὐτῆς
 διατάξιν τὸν ἄρτον τῶτον, καὶ τὸ ποιήσῃ τῶτον εὐχαριστῶντες σοὶ δι'
 αὐτῆς ἐφ' οἷς κατηξιώσας ἡμεῖς ἐσθῆναι ἐνώπονισιν, καὶ ἐρατεύεσθαι,
 καὶ ἀξιομεν, ὅπως εὐλογῶς ὁπλίσθῃς, ὅτι τὰ σὺν κείνῳ δῶρα
 ταῦτα ἐνώπονισιν, σὺ ἀνευδὴς θεός. Καὶ εὐδοκίᾳς ἐπ' αὐτοῖς εἰς
 πύγῃ τὸ Χριστοῦ, καὶ χαλαπέμῃς τὸ ἄγιον σε πνεῦμα ἐπὶ τὴν
 δύσιν ταῦτῃ, τὸν μάρτυρα ἧς παθημάτων Ἰησοῦ, ὅπως ἀπορήνῃ
 τὸν ἄρτον τῶτον, ζωῆς καὶ Χριστοῦ. Καὶ ὅσα καὶ αὐτὸς ὁμοίως καὶ
 σύμψαλα μετὰ ἄλλας λέγει. Ὁ δὲ μέγας καὶ ἐξοφαντὴς βασι-
 λεὺς, καὶ ὁ θεὸς χρυσόσμιος, ἀκούετε καὶ αὐτοὶ τὴν λέγουσιν. Ὁ
 μὴ, λέγει ἕτως. Καὶ προσηγορίᾳ τὰ ἀντιπα τὸ ἀγίον ζωῆς καὶ
 καὶ αἵματός τὸ Χριστοῦ, σὺ δεόμεθα, καὶ σὺ πανακαλόμεθα ἡμεῖς ἀγίων,
 εὐδοκία τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἐλθεῖν τὸ πνεῦμα σε τὸ ἄγιον ἐφ' ἡ-
 μᾶς, καὶ ὅτι τὰ σὺν κείνῳ δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὰ, ἀγι-
 ῶσαι, καὶ εὐδοκίᾳ. Τὸν μὴ ἄρτον τῶτον. αὐτὸ τὸ πῆμιον αἶμα,
 σὺ κύριον, καὶ θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμεῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταβαλὼν τὸ
 πνεύματί σε τὸ ἄγιον. Ἡμεῖς δὲ πάντας καὶ ἐκ τῶ ἐνός ἄρτος καὶ
 τῶ ποτηρίου μετέχοντας. Καὶ ὅσα λέγει καὶ αὐτὸς παρακλήτω.

omnipotens Rex cœlestis, nos mortem unigeniti Filii Tui Domini Dei & Servatoris nostri Jesu Christi denuntiantes, & suam postmodum resurrectionem felicissimam confitentes, & ascensionem in cælum, nec non ad dextram Dei patris sessionem credentes, & secundum adventum tremendum, atque terribilem usque expectantes, quando secundum justitiam judicaturus est vivos atque mortuos, retribuens singulis secundum dignitatem operum suorum, tibi Domine ex tuis offerimus, submisit coram te illa ponentes, & supplicamus & precamur te, bone & misericors Deus, mitte ex alto tuo sanctuario ex habitatione atque eo comprehendente gremio tuo consolatore illum Spiritum, nempe Veritatis, illum sanctum Dominum, qui in lege & Prophetis & Apostolis est loquutus, qui est ubique præsens, & omnia replens, sanctificans, secundum beneplacitum suum illos per suam immediatam virtutem; non vero ministri ad instar: natura simplex, in operationibus autem diversus, divinorum donorum fons & origo, tibi coessentialis, abs te procedens & regni tui coassessor conjunctim cum tuo filio unigenito Domino & Deo Salvatori nostro Jesu Christo, descendere fac illum jam super nos & super hos panes, ut eos sanctifices, & ut Deus omnipotens eos perficiat, ut fiant corpus, poculum vero, Sanguis Novi Testamenti Domini & Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, ut omnibus ex illis participantibus (sint remissioni peccatorum) &c. Clemens autem, qui ordinationes Apostolorum conscripsit, qui & ordinatus fuit Episcopus Romæ, ut dicitur ab ipso sancto Petro Apostolo. Audite quæso quid in octavo libro ordinationum loquitur, ubi conformiter Domini verba cum aliis patribus explicat. Reminiscentes itaque passionis mortis, atque resurrectionis ejus ex mortuis, & ascensionis in cælum, nec non secundi adventus cum gloria & potentia ad judicandum vivos & mortuos, & ad cuique retribuendum secundum opera sua, offerimus tibi nostro Regi, atque secundum ejus præceptum, hunc panem & hoc poculum, gratias per illum tibi agentes, quod voluisti dignari nos eoque ut nobis integrum sit coram te stare & ministrare tibi; submisit te rogamus, ut benigne adspicias hac præsentia o Deus omnisufficiens; Et approbato eadem in honorem Jesu Christi, & mitte sanctum tuum Spiritum supra hanc oblationem memorativam passionis Jesu, ut hic panis fiat corpus, & hoc poculum fiat sanguis Christi tui. Et ejus generis multa alia cum aliorum patrum verbis consonantia dicit. Quid denique cœlestis Basileus loquitur, & divinus Chrysostomus audite diligenter, ille vero loquitur his verbis, & ponentes signa representantia sancti corporis & sanguinis Christi tui, rogamus te supplices & te sancte sanctorum obnixè precamur, ut secundum benignitatis tuæ approbationem superveniat nos & præsentia hac dona sanctus tuus Spiritus ad iis benedicendum, ad ea sanctificandum & ad ea celebranda, ut hic panis fiat corpus pretiosum, hoc poculum vero

ὁ δὲ Χρυσόστομος ἀκούει πῶς καὶ αὐτὸς αὐτὰ τὰ θεῖα λέ-
 γει· Ἐπ' αὐτοῦ πῶς λογικῶς ταῦτα καὶ ἀναίμακτον λατρί-
 αν. Καὶ παρακαλῶν, καὶ δαΐδων ἱκετεύον· κατὰ πνεῦμα τὸ πνεύ-
 ματος τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅτι τὰ θεοκείμενα δῶρα ταῦτα καὶ ποι-
 ῶν τὸν μὲν ἄρτον τῆτον, ἡμεῖς σῶμα τοῦ Χριστοῦ οὐ μεταβάλλομεν τῇ
 πιδμασίᾳ τοῦ ἁγίου. Ὅλοι αὐτοὶ εἶπαν αὐτὰ τὰ λόγια, ὅστες
 ἀφ' ἑ ἐδηγῶντο τὰ κυριακὰ λόγια, οἱ ὅποιοι, ἀν' ἐγερτικῇ
 μετὰ τὸ νὰ εἴτε, τὰ λόγια αὐτὰ, τὸ λάβετε φάγετε, καὶ τὰ λοιπὰ,
 πῶς γίνεθ' μετὰ ἐκφράσειν αὐτοῦ καὶ ἡ κοινὴ καὶ κυριακὴ, ὁ μὲν
 ἄρτος σῶμα, ὁ δὲ οἶνος αἷμα, δὲν ἦδεν καί μιν ποταπὴν δέξασθαι
 πρὸς τὸν δεδὸν καὶ πατέρα, νὰ πέμψῃ τὸ ἅγιον πνεῦμα εἰς τὰ θεο-
 κείμενα δῶρα, τὸ ἄρτον καὶ τὸ οἶνον, νὰ τὰ καίῃ σῶμα καὶ αἷμα
 τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτοὶ ὅτε τὰ λέγον τὰ λόγια αὐτὰ, δὲν εἶ πο-
 ταπὸι ἄνδρες, ἐδὲ ποταπὸι ἅγιοι, ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ μεγάλους ἀ-
 γίους ἀπόστολοι, καὶ ἱσχυροὶ. Ἀλλὰ καὶ τὰ λόγια ὅτε λέγον, δὲν
 εἶ, ὅτε σκεπτομένη, ἀλλὰ λαμβανόμενα καὶ καθάρματα ὡς ἀν' ἡ-
 ἡλιον, καὶ μέγιστα ὅτε δὲν ἀναφέρων εἰς ἄλλω ὑποδείξιν, ἀλλὰ χρά-
 ζοντες πῶς ἀκολουθεῖαν, καὶ παραγματοῦν τὴν θέλῃ ἱεραρχίαν. Καὶ
 δὲν λέγει ὁ ἑαυτοῦ ἀλλῶς, ἀλλὰ ὅλοι ὁμοῦ σύμφωνα μετὰ ἑνα σῶ-
 μα καὶ μετὰ μίαν ἐννοιαν, καὶ μετὰ μίαν ἐμπνέσιν τοῦ ἁγίου πνεύμα-
 τος. Καὶ ἡ ὅτι οἱ αὐτοὶ δὲν ἐγερτικῶς τὴν λέγον, τὸ ὅποιον εἶ
 ἁποπὸν καὶ βλασφημιον, νὰ τὸ εἰπῇ πινὰς, ἢ νὰ τὸ λογίσῃ κατὰ ὅλον,
 ἢ ἐσθὲς φανερὰ καὶ εἰς τὸτο, κατὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα ὅλα, κακουργοῦτε
 εἰς τὰ ῥητὰ καὶ ἁγίων καὶ πνευματοφόρων ἀνδρῶν. Ἄν εἰπῇτε ὅτι
 οἱ λόγοι τοῦ κυρίου εἶ ἱκανοὶ νὰ μεταβάλλω, καὶ μεταστήσιν, νὰ πε-
 τεπώσιν τὰ εἶδη τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ οἶνου εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ,
 ἐδὲ ἡμεῖς τὸ ἀνέμεναι. Μόνον λέγουμεν πῶς τὰ λόγια τὰ κυρια-
 κὰ, λέγον· καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου πατρός, εἰς
 τὸν δὲν δεικνύοντες, οἱ ὅποιοι λέγον πρὸς ἡμᾶς τὸν τὸν καὶ τὸν
 ὅποιον ἐκ μὲν ὁ κύριος τὸν δεικνύον αὐτὸν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ αὐτοὶ
 παρακαλῶν τὸν πατέρα νὰ στείλῃ εἰς τὰ θεοκείμενα τὸ πνεῦμα
 τοῦ ἁγίου, νὰ τὰ καίῃ (σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ). Καὶ αὐτὸ λέ-
 γον καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ πατέρες, καὶ ἡμεῖς μετὰ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ βιά-
 ζομεν τὰ ῥητὰ καὶ ἁγίων καὶ νὰ οἰκονομεῖμεν ἀκαίρως, νὰ τὸ γρη-
 κῶτε ἐσθὲς οἱ λατῖνοι καλῆτε ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἐκείνου, δὲν θέλετε
 πολυμῶσαι νὰ εἰπῇτε τοῦτον φράγμα ὑποφάνον. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι
 οἱ ἱερωτικοὶ καὶ ἁγίων ἐκείνων ὅτε ἐτύπωθ' πῶς ὑποδείξιν αὐτῶν
 τῆς ἁγίας ἱεραρχίας, τέτοιας λογῆς τὸ ἐγερτικῶς. Ἄρ καὶ φέρνετε εἰς
 βοήθειάν σας τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐναντιόσας, εἶ
 εἰς αὐτό. Διότι ἂν καλὰ καὶ ὁ διηρηγμένος λόγος ὅτε εἰπῶν μί-
 αν φράξιν ἐτότε, ἀυξάνετε καὶ πληθύνετε, καὶ πῶς ἐνεργεῖται πάν-
 τοτε καὶ θέλετε καὶ εἰς ταῦτα τὰ λόγια νὰ γίνεθ' τέτοιας λογῆς, καὶ
 νὰ ἐνεργῇ ὡς ἀν' καὶ ἐκείνα πάντοτε ἀλλὰ καὶ ἐκείνα χωρὶς νὰ γί-
 νων καμία μέσα ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἐνεργῇ μόνον λεγόμενα. Διότι χω-
 ρὶς νὰ καίωμεν γάμον, καὶ χωρὶς νὰ σφίξῃ ὁ ἄνδρας μετὰ τὴν γυναῖκα.

vero ut fiat pretiosus Sanguis Domini Dei & Servatoris nostri
 Jesu Christi, ea immutans sancto Spiritu tuo. Insuper dicit, nos
 vero omnes ex uno poculo participamus, & similia alia quæ pro-
 fert in Sermōnis sui sequela. Hic autem divinus Chrysostomus
 scilicet ad similia quæ pronuntiat, attendite. Iterum tibi offeri-
 mus hanc rationalem exsanguem oblationem, item & precamur, te
 rogamus supplices, & valde abs te petimus, mitte Spiritum tuum
 sanctum super nos & super hanc presentia dona, & fac panem hunc
 in corpus, & poculum hoc in pretiosissimum Christi tui sanguinem
 immutatum, per tuum sanctum Spiritum. Hi omnes talia
 protulerunt verba. Omne hi, post recitata verba, domi-
 nica, talem invocandi formulam adhibent unanimiter,
 illi vero qui volunt panem fieri corpus, & vinum san-
 guinem Christi sola recitatione verborum Domini, non fa-
 ciunt talem ad Deum precationem, ut mittet in ista dona suum
 sanctum Spiritum in panem nempe & vinum, ut fiant corpus &
 sanguis Christi. Et hi qui talia dogmatizant non sunt tanti
 pretii homines, neque tam sancti quam primi isti magni sancti
 Apostoli, alique viri Apostolici, quorum verba neque sunt
 obscura neque æquivoca, sed luculentissima, & ut Sol clarissima.
 Et potissimum quum non obiter, sed de industria de ritibus hu-
 jus Sacramenti scribunt summa inter se consensione, dissentiente
 prorsus nemine. Ergo aut hi non intelligunt quid loquuntur,
 quod si quis affirmaverit ineptus profecto, immo & blasphemus
 est habendus, aut vos in hoc negotio, sicut in aliis omnibus,
 verba Christi, & sanctorum pervertitis. Si dixeritis verba
 Christi per se sufficere, ut immutent & transvertant panis &
 vini species, in Corpus & Sanguinem Christi; hæc neque nos
 negamus, tantum dicimus, quod ista verba dominica sunt de-
 clarativa, & ab Apostolis & sanctis Patribus recitabantur, ad no-
 bis exponendum modum illum, quo ipse Christus cœnam suam
 instituit. Et postea statim Deum supplices invocant, ut mit-
 teret Spiritum suum sanctum ad conficiendum corpus & sangui-
 nem Christi. Sic loquuntur Apostoli atque Patres, & sic quo-
 que juxta cum illis nos loquimur, ut non verba Domini violemus,
 & ut importune, minime contendamus. An creditis vos
 posse melius explanare sensum horum verborum, quam sancti,
 ut tam insolentia verba proferre non timeatis. Et eodem mo-
 do omnes qui verba sacramentalia expoluerunt, ea intelligunt,
 quod si forsitan Sanctum Chrysostomum in partes vestras voca-
 veritis, scire oportet illum vobis plane adversari in hoc ne-
 gotio. Quamvis etenim verba illa Creatoris, quam semel pro-
 nuntiavit. Crescite & multiplicare, semper sint efficacia, Deus
 semper operatur & vult ut res fiant ulque, eodem modo, & per
 ea, sed tamen non immediate, nobis prorsus nihil contribuen-
 tibus,

ἢ ἐκείνη μὲ ἐκείνον, δὲν γίνεῃ αὐτὸ τὸ αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι,
 ἀπλῶς λεγόμενον. Καθὼς λοιπὸν εἰς τὴν αὐξήσιν καὶ πληθύνουσ-
 μιν τῆς παιδοποιίας εἶναι ἀναγκαῖον τὸ μέσον τῆς γαμικῆς, καὶ τὰ λοιπὰ
 ὅλα μέσα, τῆς τοιαύτης λογικῆς καὶ ἐδῶ εἰς τὸ μυστικὸν ἐστὶν, πνεύματος ὁ
 λόγος τῆς Κυεῖας καί μιν τὸ μυστικόν, ἀμὴ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ
 τὸ μέσον τῆς ἱερέως, μὲ τὸ μέσον τῆς εὐχῆς τῆς ἱερέως. Διότι ἀν-
 δρὲν εἶναι ἱερεὺς, καὶ τὰ ὀπλοῖπα μέσα, δὲν γίνεῃ ἀπλῶς τὸ πρῶτον,
 μετὰ τοῦ πνεύματος, καὶ εἰς καθεστὸς τόπον, καὶ εἰς καθεστὸς ὄρα, ὅλοι οὖ-
 ροι ἐξ ὧν ὅτι ὁ θάνατος τῆς Κυεῖας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔφερε μόνον
 εἰς τὸ κόσμον τὴν ἀφ᾽ ἑσθῆς αὐτῶν μᾶς ὁλον. Ἀλλὰ ὅτι
 ἀπὸ τῆς θανάτου αὐτὸν ἐρηιάσθη, καὶ πῶς, καὶ ἔξομολόγησιν, καὶ με-
 τάνοιαν καὶ εὐχῇ αὐτῶν τὸν ἱερέα. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ ὁ
 ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἀνθρώπινης μόνον μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνον, ἀνδρὲν
 γινώσκον ἐμπερίτερεα αὐτά. Καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν, δὲν ἀπμαζόμενον τὸν
 θάνατον τῆς Κυεῖας, πῶς δὲν δύναται νὰ ἀφήσῃ τὰς ἀνθρώπους, χωρὶς
 νὰ καίωσιν αὐτά. Τοιοῦτον δὲν εἶναι ὁπότε νὰ μίμνηται πᾶς καὶ
 ἐκείνος ὅπως εὐχόμεναι νὰ τελεωθῇ τὰ ἄλλα δῶρα τῆς μυστικῆς τῆς
 λειτουργίας. Διότι δὲν διαρρῖν οἱ εὐχόμενοι, ὅτι ἡ εὐχή τις τὰ κα-
 μνὴν (ζῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ) τὰ προσκεκρυμμένα δῶρα, ἀλλὰ διαρρῖν εἰς
 τὸν θεὸν ὅπως ἐταξέ νὰ δώσῃ εὐχόμενους εἰς τὴν ἐδικλήτως εὐχῇ
 ἀλλὰ εἰς τὸν θεόν, αὐτὸ εἶναι ὅπως καί μιν τὴν εὐχῇ. Καὶ δὲν ἐλ-
 πίζω ὅτι ἡ εὐχή τις δίδει τὰ ζητούμενα, ἀλλὰ ὁ θεὸς ὅπως δίδει εἰς
 τὸν εὐχόμενον νὰ εὐχόμεναι, ἐκείνους δίδει καὶ ἐκ ἐκείνων ὅπως ζητῇ.
 Καὶ διὰ τὸν ὅτι εὐχόμενους μὴ διαρρῖντας εἰς τὴν ἐδικλήτως δύνα-
 μιν, ἡ ἀξίαν ἀναφέρειν ὅλον τὸ πᾶν εἰς τὸν θεόν καὶ μάλιστα ὅταν
 εἶναι ἐκείνη διὰ τὰ ὅποια εὐχόμεναι, μεγάλα, καὶ ἐξ ὧν τὴν ἐδικλήτως
 δύναμιν, ὡς ἀνδρὲς τὰ μυστικὰ αὐτά. Διότι τότε εἰς τὴν τελεί-
 ωσιν ἡ μυστικὴ αὐτῶν, καί μιν χρεῖα νὰ μὴ ἔχον ἀλλὰ τὸ διαρ-
 ρῖν τῆς, παρὰ μόνον εἰς τὸν θεόν. Διότι αὐτὰ τὰ μυστικὰ, ὅτε
 νὰ τὰ ἐνθυμηθῇ ὁ ἄνθρωπος εἶναι δυνατὸν, ἀνδρὲν τὸν διδῶν ὁ
 θεός, ὅτε νὰ τὰ ἐπιθυμήσῃ, ἀνδρὲν τὸν νεθετήσῃ ὁ θεός, ὅτε νὰ
 παντῶσιν νὰ τὰ πάρῃ, ἀνδρὲν τῆς ἡδέλεν εἰπῇ ὁ ἀφ᾽ αὐτῆς θεός
 ὅτι νὰ ἔχῃ ὁ εὐχόμενος ἐλπίδα ὅτι θέλει πάρεκ ἐκείνου ὅπως ζητῇ.
 Εἰς πόσον ὅπως ἐδέξαι ἡδέλεν ἀποκτήσῃ νὰ εὐχόμεναι διὰ τὰ μεγάλα
 αὐτὰ μυστικὰ, ἀνδρὲν ἡδέλεν δέξαι βέβαια ὁ θεός, ὅτι θέλει αὐ-
 τὸς νὰ τὰ δώσῃ. Καὶ διατῆτο εἰς τὴν ζήτησιν ἡ μυστικὴ αὐ-
 τῶν, δὲν εἶναι ἡ εὐχή, καθὼς λέγουσιν οἱ λαῖνοι. ἀμφίβολον εἶναι
 τὸ τέλος τῆς εὐχῆς ἄδελον. Μετὰ τὸ νὰ δέξῃ αὐτὸς ὅπως εἶναι καὶ
 ἐξουσίας καὶ Κυεῖας νὰ τὰ δώσῃ, ὅτι θέλει ἀναμφισβότως μετὰ
 ἐδέξαι νὰ τὰ δώσῃ. Διατῆτο πνεύματος βέβαια πῶς ἀγαθύνεται
 τὰ μυστικὰ μετὰ τὴν εὐχῇ τῆς ἱερέως ὅχι μετὰ ἀνθρωπίνῃ δύναμιν,
 ἀλλὰ μετὰ θεῖαν, εἰς τὴν ὅποιαν θεῖαν δύναμιν ἐχόμεναι καὶ ὁλοκαίως,
 τὸ διαρρῖν. Καὶ δὲν διαρρῖνται εἰς ἐκείνον καὶ διὰ ἐκείνον ὅπως εὐχ-
 ούμεναι, ἀλλὰ εἰς τὸν θεόν ὅπως σκέπει τῆς εὐχόμενους. Οὐδὲν διαρρῖνται
 ὅτι ὁ ἱερεὺς ἐδέχθηκεν. Ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀλάθεια ἐταξέ νὰ δώσῃ τὴν
 ζήτη-

tibus, quia sine matrimonio, & utriusque sexus commercio, mera pronuntiatione horum verborum *crescite & multiplicate*, nulla fiet multiplicatio. Eodem plane modo res se habet in Eucharistia, virtute verborum Domini fieri sacramentum credo, quemadmodum & proles virtute illorum *crescite*, sed tamen mediante sacerdote, & prece ad Deum fusa, quia sine sacerdote, & aliis mediis necessariis, non fit Sacramentum, omnis enim persona, locus, vel hora, huic Sacramento non competunt, omnes bene novimus, mortem Christi unicam introduxisse in mundum remissionem peccatorum nostrorum omnium, sed tamen post mortem ejus opus tamen est nobis, fide, confessione & resipiscencia & prece Sacerdotis, quia sine horum interventu impossibile est acquirere nobis remissionem peccatorum, tantum per Christi mortem. Nihilominus tamen mortem Christi ita loquendo, nequaquam vilipendimus, etiamsi non possit dare nobis remissionem peccatorum, nisi & ea jam jam memorata quoque faciamus. Ergo neque justum est ut illi culpentur, qui invocatione Dei nominis hoc Sacramentum celebrant, quia propriis precibus minime confidunt se posse facere, ut Elementa fiant corpus & Christi sanguis, sed bonitati divinae conidunt, quæ constituit gratiose concedere suas petitiones, cum fide precantibus, nec non precandi facultatem; ergo qui precibus Deum invocant, suis viribus aut dignitati propriæ nequaquam innititur, sed ad Deum omnia refert, & potissimum, quando postulata magna sint, & vires nostras superantia, qualia sunt omnia mysteria hæc, de quibus est sermo; ideoque Deo soli confidimus in celebrandis his mysteriis, quod ipsa necessitas postulat. Quoniam hæc mysteria ne in mentem quidem venissent, nisi ille ea revelasset, neque ab hominibus desiderari possint, nisi Deo monente, neque ab illis accipi possint, nisi infallibilis Deus precantibus spem dedisset recipiendi suas petitiones, quambobrem nemo auderet desiderare, hæc magna mysteria, nisi Deus revera ei patefecisset, nostri esse desiderare, illius, desiderii nostris satisfacere. Et consequenter nostræ preces non sunt per se ambiguae, neque respectu eventus incertæ, quemadmodum oggannunt latini, cum ille qui est Deus potentissimus manifestavit, se sine ulla æquivocatione nobis certo daturum quod promisit. Ideoque credimus firmissime, mysteria hæc prece sanctificari, non tamen virtute humana, sed divina, cui soli animumus confidimus, neque in Sacerdote precante fiduciam nostram ponimus, sed in Deo qui precantis vocem exaudit, & quia verax est, petitiones nobis concedere constituit, & Christus Dominus manifeste satis ostendit, se hanc gratiam in perpetuum nobiscum communicaturum, propter hanc finem etenim in mundum venit, natus & mortuus est, propter eandem quoque finem, existunt

ζητήματα. Καὶ ὅπ' ὁ Κύριος ἐδείξε βέβαια πῶς δεῖται νὰ μᾶς
 διδάσῃ αὐτῶν πῶς χάριν πάντοτε. Διότι δι' αὐτὸ ἤλθεν εἰς τὴν γῆν,
 καὶ ἐσφάγη, καὶ ἀπέθανε. Διατὸ τοῦτο ἡ αἰ διασκήψαι, καὶ αἱ νεδεύ-
 σαι, διὰ νὰ μᾶς βάλῃ αὐτῶν πῶς ἀγίαν τρέψαν ἢ ἀγίαν
 μυστικῶν. Διατὸ τοῦτο ἔλεγε πῶς ἐπεθύμησεν τὸ πάρε ἐκεῖνο, διὰ τὴν
 ἐμελλε νὰ ᾤδα δόσῃ ἢ μαθητῶν τε ἐπὶ τὸ ἀληθινὸν ἐστὶν πα-
 ρα. Διατὸ τοῦτο ἐφάρσαξε καὶ εἶπε τὸ τοιοῦτον εἰς τὴν ἐμὴν ἀνά-
 μνησιν, μετὰ τὸ νὰ δεῖν νὰ ἱερουργῇ πάντοτε ἀπὸ τῆς λόγουμας τὸ
 μυστικὸν αὐτό. Ποία λοιπὸν ἀμφιβολία εἶναι εἰς τὴν ἐνχομῶν ἐ-
 ρεῖς, ἀν' εἶναι καὶ δεῖν ἢ δὲν δεῖν παρὲς ἐκεῖνο, ὅπ' ἐστὶν εἰς τὸ
 μυστικὸν ἐστὶν; τὸ ὁποῖον αὐτὸ μὲν οἱ ἱερεῖς δὲν νὰ τὸ πᾶ-
 ραν, ὁ ὅς δὲν αὐτῶν νὰ τὸ δόσῃ. Τοιοῦτο ὅπως ἐκείνοι ὅπ' ἐ-
 σκῶν εἰς τὴν ἐνχομῶν νὰ ἀγίασῃ τὰ σωματικὰ ἅμα δῶρα ταῖς
 φωναῖς τῆς κυεῖς ἐνάντιον μὴτε εἰς τὴν λόγουμας παρὲν, μὴτε ἀπο-
 κρεμῶσι τὸ μυστικὸν εἰς ἀμφιβολίαν πᾶσι, πῶς ἀνθρώπινον ἐν-
 χομῶν, καὶ οἱ λατῖνοι ἐνχομῶν μᾶς κατηγορεῖν. Διότι καὶ τὸ πᾶσι
 γινώσκον τὸ ὁποῖον ὁ μακαριὸς Διονύσιος λέγει πῶς εἶναι εἰς ἴσταν
 τάξι μετὰ τὴν κοινωσίαν, μετὰ τὴν ἐνχομῶν τελειώνει καὶ ἀγιάζει. Καὶ
 ὅπ' πῶς καὶ αὐτὸ εἶναι τελεικόν, ἤγουν τελειοῖ καὶ ἀγιάζει, δὲν εἶναι
 καμία ἀμφιβολία εἰς τὴν ἐνχομῶν. Καὶ τὰ τὸν ἴσον τόπον καὶ ἡ
 χειροτονία τῆς ἱερέως, ἢ τῆς ἀρχιερέως μετὰ τὴν ἐνχομῶν τελειῖται εἰς
 τὴν ἱερόν ἱερουργίαν. Διότι ἐκεῖν' ὅπ' τὴν χειροτονίαν αὐτῶν, με-
 τὰ νὰ δεῖν ἀπάνωτες, τὸ χεῖτε, κροῖει καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν,
 ἐνδοξάμεθα ἐν ὑμῶν αὐτῶν, νὰ ἔλθῃ ἐπ' αὐτῶν ἡ χάρις τῆς παα-
 ρα πνεύματι, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ λατῖνων. ὅταν γί-
 νεται χειροτονία ἀρχιερέως, ἀφ' ἧς χεῖρες μύρον εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς
 χειροτονουμένης, ἐνχομῶν ἐκεῖν' ὅπ' ἡ τελειώνει, νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις
 ἀπὸ πνεύματι πλυσίαν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀφροῖς ἢ ἀνθρώ-
 πων διὰ μέσῃ τῆς ἐνχομῶν ἢ ἱερέων διδῶν εἰς τὴν μετανοήσαν, τὸ
 μυστικὸν τῆς ἐνχομῶν, ἢ ἐνχομῶν ἢ ἱερέων τὰ τελειοῖ, τὸ ὁποῖον νὰ
 δόσῃ εἰς ἐκείνους ὅπ' τὸ χεῖτε, πῶς ἀφροῖς ἢ ἀνθρώπων, κα-
 τὰ τὴν λέγει ἡ ἀποστολικὴ φωνή, καὶ ᾤδα δόσῃ, τοιοῦτον ὅσοι δὲν ἐ-
 γιναν τὴν ἐνχομῶν εἰς τὰ μυστικὰ, πᾶσι λέγει πρὸς ταῦτα; Διότι ἀν-
 τὸ ἔργον ἢ ἐνχομῶν εἶναι ἀδελφὸν καὶ ἀφανές, κατὰ τὸν οἱ λατῖνοι λέ-
 γουν ἀδελφὸν εἶναι καὶ ὁ ἱερεὺς, ἀν' εἶναι ἱερεὺς. Ἀδελφὸν εἶναι καὶ τὸ μύ-
 ρον, ἀν' ἐμπορεῖ νὰ ἀγιάσῃ. Καὶ κατὰ τὸν τὸν τρέπον, ὅπ' γίνεται
 κατὰ τὸν τὸ μυστικὸν τῆς κοινωσίας, μετὰ τὸ νὰ μὴν εἶναι ἱερεὺς κατὰ ἀ-
 λήθειαν, μὴ δὲ δυσπασχέριον. Διότι ὅπ' αὐτοῖς οἱ λατῖνοι ἐμπέρον
 νὰ εἶπεν, ὅπ' ὁ λόγος ἐκεῖν' ὅς κυεῖς, τὸ λάβετε φάγετε, καὶ πᾶ-
 λαιά, πῶς καὶ μετὰ τὸ μυστικὸν ἀν' τὸν εἶπεν ἔνα ἰδιώτης, ἢ εἰς τό-
 πον ὅπ' δὲν εἶναι δυσπασχέριον. Διότι καὶ τὸ δυσπασχέριον, εἰς τὸ ὁποῖ-
 ον εἶναι καὶ νὰ βαλθῇ ἡ ἀγία, ἀετὸς ἀγιάζει μετὰ τὸ ἀγίον
 μύρον τὸ ὁποῖον τελειώνει, ὡς ἐδείχθη, διὰ μέσῃ ἢ ἐνχομῶν.
 Ἀν' ἀμφιβάλλει καὶ δὲν πιστεύει ἢ ἱερωσύνη καὶ ἡ ἀληθείας, τὸ λοι-

Ecclesiæ, omnia præcepta, dogmata, & admonitiones, ad præparandam in nostram gratiam, hanc sacram mensam mysteriis plene ornatam; ideoque dicitur quam vehementer Christum istud ultimum pasca desiderasse, qui discipulis verum hoc pasca traditurus erat, quam ob causam iussit, & dixit *hoc facite in memoriam mei*, significans se velle, ut à nobis hoc mysterium perpetuo celebrari. Ubi itaque est incertitudo ex Sacerdotum precibus, an id quod petunt obtineatur, nec ne, in celebratione huius sacramenti, cum Deus sit potens, & volens concedere illis ea quæ petunt? ad eundem modum illi qui credunt præsentia dona (vel Elementa) sanctificari precibus, neque vel minimum à verbis Domini detrahunt, neque suis viribus acquiescunt, neque in ambigua precum nostrarum incertitudine sacramentum hoc suspendimus, quemadmodum latini nos iniquissime accusant. Sacra etenim unctio quæ secundum opinionem Beati (a) Dionysii ejusdem est ordinis cum Eucharistia, prece tamen perficitur & sanctificatur, & quemadmodum hoc attingit suum finem, perficit, nempe & sanctificat, qua de re apud pios nulla est dubitatio. Insuper impositio manuum quoque in Sacerdotes, vel Episcopos, idoneos eos reddit ad Sacerdotium, quia ille qui illis imponit manus, simul alloquens populum, & ad Deum vocem efferens, precemur pro illis, ut Spiritus sancti gratia veniat super illos, quod etiam in ordinatione summorum Sacerdotum in Ecclesia Romana usu venit, post enim sancti Olei in fusionem in caput ejus, ille qui ordinat, precatur ut dona Spiritus sancti descendant super illum abundanter, in sacramento poenitentiae non sine precibus acquiritur remissio peccatorum. Mysterium Olei sancti prece Sacerdotis perficitur, quod ægrotantibus datur in remissionem peccatorum secundum verba & traditiones Apostolicas, ab illis qui in hoc mysterio nullas adhibent preces, ad hæc nostra argumenta responsionem aliquam valde desidero. Si enim, ut volunt latini, precum efficaciam valde esse æquivocam & incertam, tum incertum quoque est, an Sacerdos sit verus Sacerdos, nec ne, incertum quoque, an Unctio sanctificare potest, neo ne, Et sic nunquam celebrari potest hoc Sacramentum, cum adhuc sub judice lis est, an Sacerdos sit verus Sacerdos, an altare sit verum altare, sine quibus, hoc mysterium celebrari non potest, quod fatentur latini, omnis enim persona privata, vel omnis locus huic celebrationi minime conveniunt, quia ut jam monuimus altare cui imponitur Sacer panis, cum oleo sacro sanctificatur, & id ipsum oleum sancti-

(a) *Vel hinc patet nullam materiale mutationem in hoc mysterio credere Dionysium, cum in extrema unctione, neque Pontificii unquam adhuc somniarunt, ullam fieri materiale transubstantiationem.*

πὺν ἐδὲ ἡ ἀφ᾽ ἑσθῆς ἦν αὐτῶν ἐν βεβαία· Καὶ κοντολογία δὲν ἐν
 ἄλλο, ὅρα μόνον νὰ ἐνδύσῃ ὅλον τὸν χριστιανισμόν ἀπὸ τῶν
 μεσῶν, καὶ νὰ ἀκολουθῇ ταῖς κακοποιμίαις καὶ αἰρετικῶν λαπῶν, π
 πὺν πολλά; Καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸς τε, πρῶτα ἐνχαρίσθη, καὶ ἀγίασ
 καὶ ἐκολε τὸν ἄρτον καὶ τὸν ἔδωκε καὶ μαθητῶν τε, λόγωντας, λάβε
 τε φάγετε, καὶ πίετε, καὶ τὰ λοιπὰ. Οἱ ὅ λαπῶν καὶ τοὺ λόγους τῶ
 Κυρίου ὁρῶντες, καὶ καὶ ἀγίων. Ἐπειτα αὐτοὺ ὅτι ὁρῶντες
 τοὺ λόγους τῶν, δέλοντες νὰ σερεώσῃ τῶν ἀρεσίντων, τοὺ φέρνῃ
 εἰς μαρτυρίαν. Τέτοιαν ζωήθειαν ἔχεν οἱ κακοὶ ἀπατῶντες καὶ πα
 τῶντες, καὶ παρόμῳ, φέρνῃτες εἰς μαρτυρίαν, διὰ νὰ δείξῃ πῶς
 πᾶσα εἴκειν εἰς τοὺ λόγους καὶ θεολόγων. Ἀλλὰ αὐτοὶ ὡς τόσον
 εἴκειν εἰς τοὺ θεολόγους, ὡς νὰ τοὺ βοηθῇ, ἀν καλὰ καὶ ἐδύνας
 τοὺ βοηθῇ εἰς ὅσα ἐκαυτοδόμη, νὰ εἴσῃ τῶν ἀρεσίντων. Καὶ
 διὰ νὰ σκεπᾶσιν τῶν κακίαντες, κατηργῇ τῶν ἀκατηγόρητον ἀνα
 παλιν ἐκκλησίαν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

iustificat preces. Si dubitemus autem de sufficientia sacer-
 dotii & de sacerdotum precibus, tum nulla certitudo erit re-
 missionis peccatorum. Uno verbo totam Religionem Chri-
 stianam hoc modo abolemus, ut novas excogitationes Hereti-
 corum latinorum sequamur. Sed quid multis Christus, ipse pri-
 mum benedixit, gratias Deo egit, & panem fregit, deditque
 discipulis, dicens, *accipite comedite, & bibite, & quæ*
sequuntur. Latini vero & verba Christi & Patrum pervertunt,
 & postquam eorum Sermones corrumpuissent, tum ad suam
 heresin stabiliendam, eorundem testimonia iterum allegant,
 talis est fraus astutorum hominum, qui alios & sese decipiunt,
 Allegant patrum dicta, ut præ se ferant se patribus adherere,
 sed tamdiu adhærent patribus, quam diu illis inservire viden-
 tur ad stabiliendam suam novam heresin. Et ad melius mali-
 ciam tegendam, orientalem Ecclesiam immerito accusant.

F I N I S.

Lector Benevole.

IN nova & incondita doctrina de Transubstantiatione tuenda, Pontificii cum neque aciem Scripturæ Sacræ, neque venerandæ testimonia Antiquitatis, neq; sanæ rationis sustinere Consequentias possint, in Gremium Græcæ hodiernæ, aliarumq; Orientalium Ecclesiarum velut ad sacram anchoram atque Tergiversationis suæ Asylum, confugere solent, affirmando omnes Christianos Orientales juxta cum Romanis, magno consensu animorum Transubstantiationis Doctrinæ credere constanter, & præter protestantes de hoc dogmate dubitare plane neminem, tali mihi Romæ viri magni nominis objecerunt sapissime quamobrem operam non inutilem me posuisse putari in vertenda hac dissertatione ex moderna Græcorum lingua, ut universi cognoscant quam benigne & amice sentiant Græci hujus temporis, de hoc Pontificiorum novo dogmate.

Quæ autem de Authore tecum communicanda volo, Lector Amicissime, sic habeto, in ea Insula quæ Johannes Apostolus Decreto Cæsaris relegatus fuit Christi Ecclesiæ Dignitate Episcopali illustratus, cum laude præfuit. Tractatibus contra Authoritatem Episcopi Romani, adversus Purgatorium aliisque adversariis hujus generis scriptis, in Valachia editis, Germanorum quamplurimis innotuit, quod ex Chronico Ecclesiæ Græcæ à Philippi Cypri conscripto, & à Hillario haud ita pridem in Germania edito, videri est, ad calcem etenim Libri Epistolas nonnullas à Theologos Lipsienses datas, si quæsieris invenies. Porro in Exequiis D. Olearii Theologo Lipsiensi longè celeberrimi, relatum audiavi illum per literas cum Daniele Hieronomacho Amicitiam coluisse diligenter quod & in defuncti Virtutibus gravissimo sermone ponebatur,

Vale.